

Landsbyer i storkommunen

Delrapport 2: Livet i landsbyen

Lemvigh , Kasper ; Møller, Jørgen

Publication date:
2011

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Lemvigh , K., & Møller, J. (2011). *Landsbyer i storkommunen: Delrapport 2: Livet i landsbyen*. Socialministeriet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LANDSBYER I STORKOMMUNEN

Delrapport 2: Livet i landsbyen

Udgivet af Socialministeriet
Marts 2011

KOLOFON

Af Kasper Lemvigh (Kuben Management) og Jørgen Møller (Aalborg Universitet)
For Socialministeriet (udgivelsen er støttet af byfornyelseslovens forsøgsmidler)

Marts 2011

ISBN:

Illustrationer:

Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
T: 33 92 93 00

INDHOLD

Indledning	4
Metode	4
Design og fremgangsmåde	4
Medvirkende landsbyer i spørgeskemaundersøgelsen	4
Svarprocent	5
Datas repræsentativitet	5
Variansanalyse	7
Fysiske besigtigelser	8
Temaer	9
Oplevelse af landsbyen	9
Sammenhængskraft	10
Udsyn	11
Ildsjæle	11
Handlekraft og initiativer	12
De tre landsbyer	13
Sønderbæk – den seje landsby, der ikke overgiver sig	13
Øster Tørslev – den rigt udstyrede, moderne servicelandby	14
Årslev – den lille, hyggelige landsby med mange interne muligheder for forbedringer	15
Analyse af resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen	17
Oplevelse af landsbyen	17
Sammenhængskraft	20
Udsyn	23
Ildsjæle	24
Handlekraft og initiativer	25
Variansanalyse	26
Sammenfatning	27
Oplevelse af landsbyen	27
Sammenhængskraft	27
Udsyn	27
Ildsjæle	27
Handlekraft og initiativer	28
Overordnet vurdering af "livet i landsbyen"	29
Bilag 1: Spørgeskema	31
Bilag 2: Følgebrev	37
Bilag 3: Tabeller	38

INDLEDNING

I nærværende rapport præsenteres resultatet af fase 2 i forsøgs- og udviklingsprojektet "Landsbyer i Storkommunen". I denne del af projektet er der gennemført en undersøgelse af udvalgte landsbyer i Randers Kommune for dels at verificere resultaterne af den kvantitative undersøgelse i fase 1, og dels at bidrage til udviklingen af en flerstrengt undersøgelsesmetode, hvor forskellige metoder gensidig beriger og supplerer hinanden.

GIS-metoden, som er afprøvet i fase 1, giver oplysninger om demografiske, socioøkonomiske, geografiske og boligmæssige forhold samt offentlige servicetilbud. Den visuelle registrering af kulturmiljøet i fase 3 gør det muligt at identificere og værdisætte fysiske kvaliteter og værdier i landsbyerne, som ikke umiddelbart kan synliggøres i en statistisk undersøgelse.

Spørgeskemaundersøgelsen adskiller sig fra de to øvrige metoder ved det forhold, at metoden afdækker de mere uhåndgribelige, stedbundne ressourcer og potentialer, der er til stede i landsbyerne, dvs. "livet i landsbyen". For at indfange disse mere immaterielle sider af landsbyerne er det nødvendigt at "trænge ind bag murene" og undersøge landsbyboernes egne oplevelser og vurderinger af det lokalsamfund, de lever i, og de ressourcer og potentialer, der her er til rådighed.

METODE

Design og fremgangsmåde

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført via papirspørgeskemaer, som er sendt til samtlige husstande i de udvalgte landsbyer, inkl. frankeret svarkuvert. Det udsendte spørgeskema er vedlagt rapporten som bilag 1. Af følgebrevet til spørgeskemaet (vedlagt som bilag 2) fremgik det, at svartiden var sat til ca. to uger, ligesom respondenterne blev lovet anonymitet.

Spørgsmålene i spørgeskemaet blev stillet som lukkede spørgsmål for at gøre det nemmere for respondenterne at svare og for at lette den efterfølgende data-behandling. Det blev tilstræbt at fremstille så kort og præcist et spørgeskema som muligt for at fange og fastholde respondenternes interesse for undersøgelsen, samtidig med at det blev sikret, at alle relevante informationer blev kortlagt.

For at øge svarprocenten yderligere blev der udsendt individuelle rykkere ca. 4 uger efter udsendelsen af spørgeskemaerne. Hvert spørgeskema var påtrykt et identifikationsnummer, hvilket muliggjorde en efterfølgende registrering af besvarede og ubesvarede spørgeskemaer.

Modtagne, besvarede spørgeskema blev indtastet manuelt i et databehandlingsprogram.

Medvirkende landsbyer i spørgeskemaundersøgelsen

Følgende landsbyer indgik i spørgeskemaundersøgelsen:

- Sønderbæk
- Øster Tørslev
- Årslev.

Disse landsbyer blev strategisk udvalgt på baggrund af geografisk placering i kommunen og størrelse. Der vil ske en nærmere præsentation af de tre landsbyer i nedenfor.

Svarprocent

Af nedenstående skema fremgår det, hvordan svarprocenterne fordelte sig i de udvalgte landsbyer. Tallene i parentes angiver svarprocenten før udsendelse af rykkerskrivelser. Som det ses, ligger den samlede svarprocent på 46 %. Før udsendelse af rykkerskrivelser var svarprocenten 43 %.

Tabel 1 Svarprocenter

Landsby	Svarprocent	Antal husstande
Sønderbæk	39 % (34 %)	85
Øster Tørslev	47 % (45 %)	388
Årslev	50 % (44 %)	64
I alt	46 % (43 %)	537

Datas repræsentativitet

I dette afsnit gøres der rede for datas repræsentativitet og validitet i forhold til data indsamlet i forbindelse med den kvantitative kortlægning (fase 1). Derved bliver det muligt at sammenligne data fra spørgeskemaundersøgelsen vedrørende indbyggernes alders-, køns- og familiemæssige statusfordeling med specifikke tal fra de relevante landsbyer.

Hensigten hermed er at undersøge, hvorvidt de indsamlede data i spørgeskemaundersøgelsen er et tilnærmet miniaturebillede af landsbyen som helhed. Såfremt data afspejler den faktiske sammensætning – er et miniaturebillede – vil det være muligt, ikke bare at sige noget om, hvordan de respondenter, der har deltaget i undersøgelsen, forholder sig, men hvordan landsbyens indbyggere generelt forholder sig. Derudover kan sammenligningen af baggrundsoplysninger inddrages i den analytiske tolkning af de indsamlede data.

Selvom de registerbaserede data og data indsamlet via spørgeskemaundersøgelsen ikke stammer fra samme årstal (henholdsvis 2007 og 2010), foretages der en direkte sammenligning af de to datasæt, idet der ikke forventes at være sket en afgørende forskydning af data fra 2007 til 2010.

Datas repræsentativitet vil blive analyseret i forhold til alder, uddannelse og socioøkonomisk status.

Det har ikke været muligt at gennemføre analysen for køn, anciennitet (antal år boet i landsbyen) og civil status, hvorfor datas repræsentativitet og validitet ikke vil blive vurderet i forhold til disse.

Det fremgår af nedenstående tabel, at alderssammensætningen blandt spørgeskemaundersøgelsens respondenter med enkelte afvigelser afspejler alderssammensætningen blandt indbyggerne i de tre udvalgte landsbyer (18-65-årige) i 2007. Sammenfaldet er størst i Øster Tørslev, mens andelen afviger med 7 og 10 procentpoint (+ / -) i henholdsvis Sønderbæk og Årlev. I Sønderbæk er de 18-65-årige overrepræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen, mens det modsatte er tilfældet i Årlev.

Tabel 2 Alder

	18-65 år		Over 65 år	
	Register (2007)	Spg. skema (2010)	Register (2007)	Spg. skema (2010)
Sønderbæk	84 %	91 %	16 %	9 %
Øster Tørslev	69 %	66 %	31 %	34 %
Årlev	92 %	82 %	8 %	18 %

I forhold til respondenterne / indbyggernes uddannelse er der stort set ingen diskrepans mellem tallene fra henholdsvis 2007 og 2010 for Øster Tørslev, mens indbyggere med en erhvervsfaglig uddannelse i både Sønderbæk og Årlev er underrepræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen, sammenlignet med 2007-opgørelsen. Tallene i tabellen summerer i øvrigt ikke til 100 %, da ikke alle uddannelseskategorier er angivet.

Tabel 3 Uddannelse

	Erhvervsfaglig uddannelse		Kort videregående uddannelse		Mellemlang eller lang videregående uddannelse	
	Register (2007)	Spg. skema (2010)	Register (2007)	Spg. skema (2010)	Register (2007)	Spg. skema (2010)
Sønderbæk	52 %	27 %	13 %	20 %	11 %	10 %
Øster Tørslev	44 %	34 %	11 %	10 %	7 %	5 %
Årlev	56 %	24 %	14 %	14 %	9 %	7 %

Endelig viser en sammenligning af respondenterne / indbyggernes socioøkonomiske status, at fuldtidsansatte er underrepræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen (især i Sønderbæk), sammenlignet med 2007-opgørelsen.

Tabel 4 Socioøkonomisk status

	Fuldtidsansat		Deltidsansat	
	Register (2007)	Spg. skema (2010)	Register (2007)	Spg. skema (2010)
Sønderbæk	80 %	39 %	3 %	9 %
Øster Tørslev	67 %	44 %	7 %	7 %
Årslev	78 %	60 %	7 %	10 %

Variansanalyse

I analysen af spørgeskemaundersøgelsen præsenteres resultatet dels ved en simpel sammenligning af svarfordelingen, og dels ved en sammenligning af landsbyernes gennemsnitlige "score" i forhold til hvert enkelt spørgsmål. I forhold til sidstnævnte sker sammenligningen ved anvendelse af variansanalyse.

Variansanalyse er en statistisk metode, som giver mulighed for at sammenligne middelværdien for mere end to grupper samtidig. Omdrejningspunktet i analysen er en signifikanstest, som undersøger, hvorvidt der er forskel mellem middelværdierne for hver gruppe, og hvorvidt evt. forskelle er signifikante.

I daglig tale betyder signifikant vigtigt, men i forhold til statistik betyder signifikant "sandsynligvis sandt" – altså ikke påvirket af tilfældigheder. Er noget signifikant, er der altså tale om systematiske forskelle og ikke forskelle, der bygger på tilfældigheder.

I nærværende undersøgelse arbejdes der med 0,05 signifikansniveau, hvilket vil sige, at sandsynligheden for at tage fejl er 5 %, når det konstateres, at forskellen er signifikant, mens der er 95 % sandsynlighed for at have ret. I undersøgelsen kan vi med andre ord være ret sikre på, at landsbyerne adskiller sig markant fra hinanden, såfremt forskellen er statistisk signifikant.

I sammenligningen af de parvise konfidensintervaller gøres der brug af Bonferroni konfidensintervaller. Bonferroni-tilgangen anvender et mere stringent konfidensniveau for hvert interval, hvilket sikrer, at det overordnede konfidensniveau er tilstrækkelig højt. Der er altså tale om en konservativ tilgang, forstået på den måde, at det kun er meget markante forskelle, der er signifikante.¹

¹ I tilfælde af alvorlige brud på variansanalysens forudsætninger, anvendes der ikke-parametriske metoder (her Mann-Whitney U).

Fysiske besigtigelser

For at sætte respondenternes oplevelse af og holdning til de fysiske rammer i landsbyerne ind i en arkitektfaglig sammenhæng er der gennemført fysiske besigtigelser af landsbyerne i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen.

Besigtigelserne er foretaget af lektor Jørgen Møller, Aalborg Universitet, i oktober 2010.

TEMAER

Spørgeskemaet er opdelt i en række temaer, som hver især sigter mod at belyse forskellige aspekter af "livet i landsbyen". Temaerne er udvalgt på baggrund af teoretiske overvejelser om, hvilke informationer der skal inddrages for at afdække de mere uhåndgribelige ressourcer og potentialer i landsbyerne. Temaerne er:

- Oplevelse af landsbyen
- Sammenhængskraft
- Udsyn
- Ildsjæle
- Handlekraft og initiativer.

Afslutningsvis i spørgeskemaet adspørges respondenterne om baggrundsoplysninger såsom alder, uddannelse m.v. Baggrundsoplysningerne bruges primært i en vurdering af repræsentativiteten af data (se ovenfor), men inddrages også i tolkningen af de indsamlede data i fornødent omfang.

I de næste afsnit præsenteres spørgeskemaets forskellige temaer. Præsentationen af temaerne foregår ved, at der for hvert tema redegøres for de teoretiske overvejelser og antagelser, der knytter sig hertil i forhold til sammenhængen med udviklingsmuligheder.

OPLEVELSE AF LANDSBYEN

Spørgsmålene om oplevelsen af egen landsby er stillet indledningsvis for at give respondenterne mulighed for at tilkendegive deres mening på et tidligt tidspunkt og for at give dem følelsen af, at undersøgelsen er dem vedkommende. Af samme årsag er spørgsmål om baggrundsoplysninger stillet til sidst, da denne type spørgsmål ikke egner sig til at involvere respondenterne i processen fra starten af.

Undersøgelser² viser en sammenhæng mellem graden af social kapital og udformningen af det fysiske miljø, forstået på den måde, at jo mere det fysiske miljø giver mulighed for formelle og uformelle møder mennesker imellem, jo større er den (brobyggende) sociale kapital. Ideen er, at borgere, der regelmæssigt mødes på kryds og tværs, lærer hinanden at kende og har gode muligheder for at samarbejde. Derfor spørges der bl.a. om respondentens oplevelse af mulighederne i landsbyen for at være sammen både udendørs og indendørs.

Derudover viser det sig, at dårlige boliger samt rod og affald (ikke overraskende) har en negativ betydning for indtrykket af landsbyerne og det omkringliggende område og dermed bosætningspotentialet, idet landsbyer i fysisk forfald ikke virker tiltrækkende hverken på fastboende skatteborgere, folk der søger "second homes" eller turister.³ Hvis bare en enkelt bygning i en landsby er i forfald, bliver byen let valgt fra af mulige købere. Dermed er en ond cirkel begyndt.

² Se f.eks. Gunnar Lind Haase Svendsen: Cittaslow, social kapital og sociospatial planlægning. I: Cittaslow: Byudvikling med udsyn og omtanke? / red. Helle J. Kristensen ; Johs N. Frandsen ; Jørgen Møller (2010), Syddansk Universitetsforlag.

³ Se f.eks. Jørgen Møller og Jan K. Staunstrup: Hvad skal Nordjylland leve af? I: Landsbyerne i Nordjylland: et forsømt planlægnings- og udviklingsobjekt med betydelige potentialer for fremtidig udvikling / red. Jesper Lindgaard Christensen, Thomas Nielsen, Lisbeth Tved Linde (2008), Center for Regional Udvikling, Aalborg Universitet.

SAMMENHÆNGSKRAFT

Behandlingen af social kapital-begrebet, både teoretisk og praktisk, tager her udgangspunkt i den måde, Rådgivende Sociologer behandler begrebet på, og dermed ud fra en "putnamsk" begrebsforståelse. Rådgivende Sociologer har bl.a., i samarbejde med KAB, udviklet redskabet "Naboskabet.dk".⁴

Social kapital begrebet kan forstås forskelligt alt afhængigt af, hvilke fænomener man ønsker at belyse. Social kapital er dog i bund og grund en kollektiv ressource, som eksisterer og skabes gennem relationer individer imellem. I denne undersøgelse handler social kapital om sammenhængskraften i et samfund eller om den "sociale lim", der binder et samfund sammen.

I undersøgelsen arbejdes der med tre aspekter af social kapital: tillid, netværk og normer.

En undersøgelse af graden af social kapital i landsbyerne giver et indblik i det potentiale for koordinering og samarbejde, der er til stede blandt landsbyens indbyggere.

Her er det vigtigt at være opmærksom på, at social kapital både har en positiv og en negativ side.⁵ *Afgrænsende social kapital* bygger på stærke sociale bånd mellem de mennesker, der indgår i netværket, og som ligner hinanden i kraft af f.eks. deres sociale status, stillingskategori eller etniske baggrund – altså homogene grupper. Sådanne grupper vil grundet deres fælles identitet typisk afgrænse sig skarpt over for omverdenen. Det kan f.eks. være en familie eller slægt, men det kan også være en gruppe lokale, der gør hinanden tjenester, udveksler brænde om vinteren, og som ikke ønsker at lade tilflyttere komme ind i deres cirkel. Tillid og normer spiller en dominerende rolle i forbindelse med afgrænsende social kapital.

Brobyggende social kapital derimod bygger på stærke sociale bånd udadtil og inkluderer mennesker med forskellig baggrund fra forskellige sociale lag. Denne form for social kapital går på tværs af de mere homogene fællesskaber (åbne netværk), og danner på denne måde grobund for udvidede identiteter med adgang til en bred vifte af informationer og muligheder. Brobyggende social kapital bygger bro mellem forskellige grupper i lokalmiljøet, f.eks. lokale og tilflyttere samt forskellige foreninger, og rækker ud mod det omkringliggende samfund.

Begge former for social kapital har altid været til stede, og de har begge betydning for det sociale klima i en landsby. Den afgrænsende sociale kapital er nødvendig for skabe sammenhængskraft og solidaritet internt i gruppen, mens den brobyggende sociale kapital er helt afgørende for udvikling og fornyelse. Den ene type er ikke mere "rigtig" end den anden, men undersøgelser viser, at en overvægt af bindende social kapital nu om dage kan føre til et opsplittet lokalsamfund.

I nærværende undersøgelse arbejdes der ikke med selvstændige skalaer for afgrænsende og brobyggende social kapital. Udover at det både teoretisk og prak-

⁴ Se www.socialkapital.dk.

⁵ Se f.eks. Jørgen Møller, *Når Pilen vendes. Om idræt og idrætsforeninger som drivere for udvikling i landdistrikterne*, I: *Foreningslivet i Danmark: Under udvikling eller afvikling* (2009), Syddansk Universitet; Kriteriemannual niveau 1, som er en udgivelse i regi af udviklingsprogrammet Blomstrende Landsby (www.blomstrendelandsby.dk); samt diverse udgivelser fra "Naboskabet" (www.socialkapital.dk).

tisk er vanskeligt at skelne mellem de former for social kapital, kan der ikke uden videre opstilles en klar antagelse om sammenhængen mellem henholdsvis afgrænsende og brobyggende social kapital og landsbyernes udviklingsmuligheder. Undersøgelsen arbejder dog ud fra en præmis om, at det er muligt at måle social kapital i landsbyerne, og at mængden af social kapital på den ene eller anden måde hænger sammen med landsbyens ressourcer og potentialer, herunder samarbejde, integration af tilflyttere, befolkningstal m.v.⁶

I udformningen af spørgsmål til denne del af spørgeskemaet er der trukket på de metoder og erfaringer, der er gjort i projektet "Naboskabet",⁷ og Gunnar Lind Hasse Svendsens arbejde med social kapital på landet.⁸

UDSYN

I modsætning til social kapital, som primært er orienteret indadtil (i hvert fald den afgrænsende variant), findes der en kapitalform, som er orienteret mod omgivelserne.

Netværkskapital kan defineres som lokalsamfundets evne til fysisk færden og bevægelse, samt evnen til at kunne kommunikere på tværs af afstande. Der er altså her tale om netværksrelationer, som ikke stopper "ved byskiltet", men som tværtimod når ud over bygrænsen til nærtliggende (lands)byer og endnu længere.⁹

En landsby, der har et bredspektret, stærkt og vidtfavnende netværk udadtil, vil alt andet lige stå stærkere ud fra parolen: "Ingen landsby kan det hele, men til sammen kan vi alt".¹⁰

ILDSJÆLE

Temaet ildsjæle er tæt beslægtet med social kapital. Ildsjæle er det brændstof, der får ting til at ske i et lokalsamfund – de besidder stor handlingskraft og kan på kort tid gøre en forskel og drive en udvikling. Disse personer gør det, de brænder allermost for, og arbejder begejstret, ivrig og ofte ulønnet for en sag.

Ildsjæle er lokomotiv og tovholder, formidler, tilvejebringer af ressourcer samt netværksskaber. Ildsjæle er på denne måde en væsentlig del af både den sociale og humane kapital. Bl.a. viser en ny undersøgelse, at "erhvervsudviklingen uden for de store byer i høj grad er afhængig af ildsjæle med lokal forankring, som besidder de kompetencer, der er nødvendige for at skabe udviklingen 'inde fra'".¹¹

⁶ F.eks. viste Gunnar Lind Haase Svendsens undersøgelse af social kapital i udkantssamfund i forskellige dele af Danmark, at social kapital bidrog stærkt til at forklare udviklingen i befolkningsudviklingen i to landsbyer. Svendsen, G. L. H. (2004) "Vi hilser da på hinanden... Social kapital i en dansk udkantskommune". Dansk Sociologi, nr. 3, s. 29-47.

⁷ "Naboskabet" er et redskab, som er udviklet til at måle social kapital i boligområder. På baggrund af gængse teorier om social kapital, som er videreudviklet og tilpasset projektet, og heraf afledte hypoteser og spørgsmål er det muligt for boligområder at få svar på, hvor tilfredse beboerne er med at bo i området, hvor meget beboerne omgås hinanden, hvor trygge de er osv. Det vil sige oplysninger om de mere "bløde" aspekter af boligområdet, hvor der med "hårde" aspekter menes demografiske og socioøkonomiske data.

⁸ Se f.eks. Gunnar Lind Haase Svendsen (2010): Måling af lokale ressourcer på landet. Hvorfor? Hvad? Hvordan? Syddansk Universitet.

⁹ Se Kriteriemannual niveau 1, som er en udgivelse i regi af udviklingsprogrammet Blomstrende Landsby (www.blomstrendelandsby.dk); samt diverse udgivelser fra "Naboskabet" (www.socialkapital.dk).

¹⁰ Se Jørgen Møller, Når Pilen vendes. Om idræt og idrætsforeninger som drivere for udvikling i landdistrikterne, I: Foreningslivet i Danmark: Under udvikling eller afvikling (2009), Syddansk Universitet.

¹¹ Reg Lab (2010): Ny inspiration og læringspunkter til erhvervsudvikling – i yderområder og landsdistrikter.

Som ovenstående viser, er der både en positiv og negativ side af social kapital. Dette gælder også for ildsjæl-begrebet. F.eks. kan der danne sig lokale magteli-ter – "byens styregruppe" eller "eliteildsjæle" – som kan virke fremmedgørende, skræmmende og passiviserende på omgivelserne, fordi de jo "altid er de kloge-ste, og de plejer jo at klare tingene for os". Derfor er det vigtigt at afdække beg-ge sider af begrebet.

HANDLEKRAFT OG INITIATIVER

Én ting er at beskrive og måle de objektive og potentielle menneskelige ressour-cer i en landsby – f.eks. uddannelsesniveaue og social kapital – noget andet er at beskrive og måle handlekraften og initiativrigheden; altså hvor godt det står til med at komme fra idé til handling og få idéer.

Ved at måle handlekraften og initiativlysten blandt landsbyens indbyggere er det muligt at sige noget om, hvor god landsbyen som helhed er til at gøre brug af de eksisterende menneskelige ressourcer.

DE TRE LANDSBYER

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført i tre udvalgte randrusianske landsbyer: Sønderbæk, Øster Tørslev og Årslev.

I de følgende afsnit følger korte beskrivelser af udviklingen og den øjeblikkelige situation i de udvalgte landsbyer i forhold til befolkningsvækst, erhvervsliv, foreningsliv m.v. Beskrivelserne af landsbyerne vil blive inddraget løbende i den efterfølgende analyse.

SØNDERBÆK – DEN SEJE LANDSBY, DER IKKE OVERGIVER SIG

Sønderbæk er beliggende 15 km vest for Randers i umiddelbar nærhed af Viborgvej. Udviklingen i indbyggertallet fra 1982 til 2010 fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 5 Befolkningsudviklingen i Sønderbæk, 1982-2010

År	Indbyggertal
1982	215
1993	197
2002	210
2010	205

Sønderbæk er en landsby, som for lidt over 100 år siden fik alle de karakteristiske virksomheder og institutioner, som voksede frem i østjyske andelslandsbyer såsom andelsmejeri, brugsforening, telefoncentral, skole og købmand. Som noget særligt var Sønderbæk også stationsby på banelinjen Viborg-Fårup-Mariager. Sønderbæk har mistet alle disse livgivende funktioner igen bortset fra forsamlingshuset.

Landsbyens storhedstid var under anden verdenskrig, hvor der foregik en omfattende tørvegravning i moserne øst for landsbyen. I 1960 var indbyggertallet på 426, og det betyder, at i løbet af godt og vel en generation har Sønderbæk mistet over halvdelen af sin befolkning.

Landsbyen ligger i en smuk og varieret natur, som også har givet plads til en betydelig mængde gårde og ejendomme, hvoraf en del stadig er i brug som aktive landbrug. Landsbyen er præget af en del skæmmende bygninger, og rod og mislighold skæmmes flere steder i landsbyen og belaster det samlede indtryk.

Den offentlige service i Sønderbæk er et par busruter fra den kollektive trafik og den smukt beliggende sognekirke, der ligger strategisk placeret midt i den ældste del af landsbyen.

Da folkeskolen lukkede, blev Fussingøegnens friskole oprettet i år 2000. Senere er der kommet børnehave, vuggestue og hal til ved skolen, som udgør et væsentligt aktiv i landsbyen og på egnen. Omkring skolen er der et betydelig indslag af frivilligt ildsjælsarbejde, hvilket også præger forsamlingshuslivet.

Det private erhvervsliv tegnes af en række gårde en brugtbilsforhandler og indtil for ganske nyligt et busselskab, som er gået konkurs.

Foreningslivet udspiller sig i relation til forsamlingshuset, mens deltagelse i idrætslivet foregår i Fårup-Sønderbæk Idrætsforening eller Bjerregrav BK i nogen afstand fra Sønderbæk. Det betyder, at de idrætsaktive har mange relationer til folk, der bor andre steder i kommunen.

Opbakningen er stærk omkring friskolen og forsamlingshuset, og landsbyen har vist, at selv om byen mister folk, virksomheder og institutioner, så lader man sig ikke slå ud, og landsbyen har udvist et udpræget overlevelsesinstinkt, som må kunne bruges i fremtidens indsats for en smukkere og mere veltrimmet landsby, der har betydelige bosætningspotentialer i den eksisterende boligmasse og et par potentielle udstykninger.

ØSTER TØRSLEV – DEN RIGT UDSTYREDE, MODERNE SERVICELANDBY

Øster Tørslev er beliggende cirka 20 km nordøst for Randers midt på Udbyhøjvej, som er hovedfærdselsåren mellem Randers og Udbyhøj. Indbyggertallet i Øster Tørslev (inkl. Ilshøj) har siden 1982 udviklet sig, sådan som det fremgår af tabellen nedenfor.

Tabel 6 Befolkningsudviklingen i Øster Tørslev, 1982-2010

År	Indbyggertal
1982	780
1993	826
2002	836
2010	896

Øster Tørslev var tidligere kendt for at være foregangslandsby med hensyn til lokal udvikling, og som det fornemmeste monument over 1960'ernes frivillige indsats står Ommersysselhallen, som senere er udbygget med selskabslokaler, ungdomsklub, mødelokaler og fitnesscenter, og fremstår i dag som et moderne og veldrevet aktivitetshus med mange brugere fra det lokale idrætsforeningsliv I.F. Fjorden, naboforeningen B65 og folk, der afholder store festarrangementer.

Landsbyen var også tidligere kendt for sine store festarrangementer, halballerne, Sommersysselfesten og kæmpe fester med Bjørn & Okay, som samlede deltagere fra nær og fjern. I dag er sommerfesten kun en skygge af sig selv, men lokale ildsjæle arbejder hårdt på at genetablere en livskraftig sommerfesttradition, og Bjørn & Okay er afløst af Kandis.

Foreningslivet er i høj grad præget af I.F. Fjorden som er en mere end 40 år gammel foreningskonstruktion, som samlede en række små konkurrerende foreninger i oplandet til en stor, livskraftig landsbyidrætsforening med udendørsanlæg i Øster Tørslev og Dalbyover, således at sommeraktiviteter primært afvikles i Dalbyover og indendørs vinteraktiviteter foregår i Øster Tørslev.

Det private erhvervsliv i Øster Tørslev består i dag af en række mindre håndværkere, mekanikere og metal/smedevirksomheder, en grillforretning, et byggemarked, en foderstofforretning, en sparkassefilial, selskabslokaler og en stor købmandshandel, som netop har udvidet butiksarealet ganske betragteligt. Købmandsbutikken tiltrækker kunder fra et stor opland, og ligger strategisk godt som dagligvarebutik for pendlere mellem det nordlige opland og Randers.

Den offentlige service i Øster Tørslev, som i kommuneplan 2009 er udpeget til at være en lokal centerby, består af den nyrenoverede Grønhøjskole med 350 elver fra børnehaveklasse til og med 9. klasse, Børnehaven Solstrålen med plads til ca. 60 børn, Områdecenteret Åbakken med boliger og lejligheder for ældre borgere, Nørhald Brandstation, kollektiv bustrafik og folkekirken, som udover kirken også har et nyligt opført, moderne menighedshus fra 2003. Man kan således karakterisere Øster Tørslev som en flot udstyret servicelandsby, som har alt, hvad moderne landsbybeboere og børnefamilier kan ønske sig.

Siden 1960'erne har der været tale om en kontinuerlig, planlagt boligvækst, som er placeret forskellige steder i landsbyen. Der er i alt overvejende grad tale om parcelhusbyggeri, som planlægges på arealer nord og nordvest for landsbyen. Boligtilvæksten betyder, at landsbyen kan opvise en befolkningsfremgang over årene, men også at befolkningen har et stort islæt af unge børnefamilier.

Foreningsmæssigt er den altoverskyggende forening I.F. Fjorden samt foreningerne og bestyrelserne, der står bag idrætshal og selskabslokaler. I disse organisationer hersker der en stærk "selvhjælpskultur", som ledes af stærke ildsjæle, hvilket medfører en betydelig, udadrettet handlekraft, men som måske af nogle kan opleves som grupper, bestående af temmelig lukkede netværk.

Fordi Øster Tørslev er kommunalt udpeget lokalcenter, har borgerne ikke haft behov for at mobilisere sig i kampe mod nedskæringer og lukninger af kommunale institutioner. Senest er der opstået en borgergruppe omkring etablering af forskellige udviklingsfora, der kan løfte landsbyens udvikling og en protestgruppe mod opstilling af store vindmøller sydvest for landsbyen.

ÅRSLEV – DEN LILLE, HYGGELIGE LANDSBY MED MANGE INTERNE MULIGHEDER FOR FORBEDRINGER

Landsbyen Årslev ligger 10 km øst for Randers på den gennemgående vej Clausholmvej, der forbinder Voldum med Randers. Landsbyen er stærkt præget og generet af den tunge, gennemgående trafik gennem byen.

Tabel 7 Befolkningsudviklingen i Årslev, 1982-2010

År	Indbyggertal
1982	154
1993	150
2002	157
2010	155

Indbyggertallet i Årslev har de seneste 30 år ligger konstant omkring 155 indbyggere. Det stabile indbyggertal opretholdes ved befolkningsudskiftning i den eksisterende boligmasse, fordi landsbyen ikke har oplevet udstykning og nybyggeri siden slutningen af 1950 og nogle år frem. Dengang var befolkningstallet på 280, så man kan tale om, at Årslev, på trods af ganske mange beliggenhedsmæssige kvaliteter såsom kort pendlingsafstand til Randers og en smuk natur ned til Allingå og det nærtliggende Clausholm, i løbet af en generation har mistet næsten halvdelen af sin befolkning.

Den offentlig service består i dag af Årslev kirke, som knejser højt over landsbyen, samt kollektiv trafik, der forbinder Årslev med omverdenen. Den private service er ikke-eksisterende.

Det lokale foreningsliv foregår i forsamlingshuset, der ligger midt i landsbyen. Vil man dyrke idræt, foregår det hovedsagelig i nabolandsbyerne Voldum, Hørning og Assentoft eller i foreningerne i Krstrup eller Romalt. Man kan således sige, at fraværet af en lokal idrætsforening og de mange tilbud fra nærtliggende foreninger betyder, at idrættens lokalsamfundsopbyggende, inkluderende effekter og indflydelse må være fraværende, og derfor bliver livet i og omkring forsamlingshuset så meget desto vigtigere.

I den kommunale planlægning er Årslev udpeget til landzonelandsby, hvilket indebærer, at fremtiden ikke byder på planlagt boligudvikling. Ressourcerne i Årslev kan derfor ikke umiddelbart rettes mod større udviklingsprojekter, men må rettes indad og styrke kampen for en smukkere, mere velholdt, trafiksikker og imødekommende landsby.

ANALYSE AF RESULTATERNE AF SPØRGE- SKEMAUNDERSØGELSEN

I dette kapitel præsenteres analysen af spørgeskemaundersøgelsen. I præsentationen er der taget afsæt i den anvendte tematisering i spørgeskemaet.

I bilag 3 findes respondenternes svar på spørgsmålene i spørgeskemaet fordelt efter landsby.

OPLEVELSE AF LANDSBYEN

Spørgsmålene i spørgeskemaets første tema går på respondenternes oplevelse af og tilfredshed med deres egen landsby. Der spørges bl.a. om respondenternes holdning til mulighederne for møder i det offentlige rum, til vedligeholdelsesstandarderne for bygninger, udearealer m.v., og til den vigtigste årsag til, at de bor i landsbyen.

For alle tre landsbyer gælder det, at størstedelen af respondenterne har **boet i landsbyen** i mere end ti år. I Øster Tørslev og Årslev har knap 2 / 3 af respondenterne boet i landsbyen over ti år. I Sønderbæk er det næsten 3 / 4 af respondenterne, som har over ti års anciennitet.

Det er desuden karakteristisk for alle landsbyer, at det kun er et mindretal, som tidligere er **fraflyttet landsbyen for senere at vende tilbage**. Tilflyttere har altså i begrænset omfang forudgående relationer til bosætningsområdet, hvilket må forventes at øge behovet for velkomst og integration.

Undersøgelsen viser desuden, at **årsagerne til at bo** i de tre landsbyer er temmelig forskellige. I Sønderbæk er den vigtigste enkeltfaktor naturen / fred og ro. I Øster Tørslev er den vigtigste enkeltfaktor tilflytning på grund af familie / samlever / venner, og i Årslev er det billige huspriser / billig husleje. Overraskende er det, at naturaspektet fylder ganske lidt for borgerne i Øster Tørslev. Generelt er det en lille andel af respondenterne, der angiver "flyttet dertil pga. eget job" som den vigtigste årsag. Den sidste observation stemmer i øvrigt ganske godt overens med resultatet af en ny undersøgelse af tilflyttere til yderområder, idet bosætning i yderområder kun i begrænset omfang er relateret til arbejde.¹²

For alle tre landsbyer gælder det, at **de grønne områder** i landsbyen opleves som værende gode eller meget gode. I Årslev angiver 12 % dog, at de grønne områder er dårlige eller meget dårlige, mens andelen blandt respondenter i Sønderbæk og Øster Tørslev er henholdsvis 6 % og 9 %.

Ved besigtigelse i oktober 2010 er de grønne områder vurderet, og både i Sønderbæk og i Årslev er der tale om ganske små arealer, der kan karakteriseres som "grønne områder". Begge steder er der tale om arealer, der ligger tæt op til landsbykirken og passes af kirkens gartner. I Øster Tørslev er der til gengæld tale om betydelige, offentlige grønne arealer, som ligger i forbindelse med skolen,

¹² Helle Nørgaard m.fl. (2010): Tilflyttere til yderområder: forandring, integration og strategier. SBI 2010: 52.

hallen, ældrecenteret og en forsøgsskov, samt andre mindre grønne områder i byens centerstrøg. Alle arealer passes her af offentlig ansatte.

Ovenstående mønster gentager sig i forhold til spørgsmålet om, hvad respondenterne synes om **udendørs mulighederne for at være sammen**, idet størstedelen tilkendegiver, at mulighederne er "gode" eller "meget gode". I Øster Tørslev er denne andel over 80 %, hvilket er en noget større andel, sammenlignet med de to øvrige landsbyer (især Årslev). Den forholdsvis store andel i Øster Tørslev kan hænge sammen med de mange forskellige grønne arealer, som giver gode muligheder for både organiseret og uorganiseret samvær.

I forhold til spørgsmålet om respondenternes mening om **mulighederne for at mødes i mere formaliserede rammer** (skole, forsamlingshus m.v.) angiver 90 % af respondenterne i Øster Tørslev, at mødestederne er "gode" eller "meget gode", mens denne andel er en mindre i både Sønderbæk (85 %) og Årslev (84 %).

Objektivt set findes der i Øster Tørslev et meget stort antal formaliserede, fysiske rammer for "mødet mellem mennesker". Vigtigst er idrætshallen, motionscenteret, selskabslokalerne, ungdomsklubben og folkeskolen, men også børneinstitutionerne, ældrecenteret, kirken og menighedshuset samt købmandsbutikken udgør vigtige, formaliserede mødesteder, hvor folk i Øster Tørslev kan mødes på kryds og tværs. I både Sønderbæk (friskolen, kirken og forsamlingshuset) og Årslev (kirken og forsamlingshuset) er de formaliserede mødesteder forholdsvis få.

I relation til de formaliserede rammers betydning for indendørs samvær er de fysiske forhold blot den ene, nødvendige side af sagen. Livet inden for de fysiske rammer skabes af mennesker, der arrangerer større og mindre landsbysammenkomster lige fra den årlige høstfest i forsamlingshuset over præsten, der holder sin prædiken, til idrætsforeningen, der arrangerer forskellige idrætstilbud. Pointen er, at en god blanding af frivillige og professionelle ildsjæle "fylder liv ind i" de fysiske rammer og gør et samfund til et levende sted at bo og leve. Denne ikke-fysiske del af de formaliserede rammer i landsbyen vendes der tilbage til i afsnittene nedenfor.

Adspurgte en smule anderledes – "Hvad synes du om **indendørs muligheder for at være sammen?**" – falder andelen af respondenter, der svarer "gode" eller "meget gode" i alle tre landsbyer. Tilfredsheden med de fysiske rammer er dog fortsat stor i Øster Tørslev, sammenlignet med de to andre landsbyer, hvilket, set i lyset af ovenstående opstilling af de objektive forhold, ikke kommer som en overraskelse. I Sønderbæk og Årslev tilkendegiver henholdsvis 56 % og 62 %, at indendørs mulighederne for at være sammen er "gode" eller "meget gode", mens andelen er 73 % blandt respondenter i Øster Tørslev. I Øster Tørslev mener 21 % ligefrem, indendørs mulighederne for at være sammen er "meget gode". Denne svarkategori anvendes kun af 6 % og 7 % i henholdsvis Sønderbæk og Årslev.

Sammenfattende er det vigtigt at se ovenstående svar i sammenhæng med, at den store landsby og tidligere / nuværende centerby Øster Tørslev med over 900 indbyggere og et levende forenings-, institutions- og forretningsliv har langt flere tilbud end de små landsbyer Sønderbæk og Årslev.

I forhold til spørgsmålet, der drejer sig om **vedligeholdelsen af de grønne arealer**, henledes opmærksomheden på, at respondenterne spørges om deres oplevelse af offentlighedens og ikke det offentlige / kommunens behandling af de grønne arealer. Altså hvorvidt der øves vold mod beplantninger, henkastes affald m.v. på disse arealerne eller ej.

Respondenternes svar i Sønderbæk på spørgsmålet om, hvorvidt folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe på de grønne områder og øvrige fællesarealer i byen, adskiller sig betydeligt fra svarene i de øvrige landsbyer. I Sønderbæk svarer over 70 % af respondenterne, at folk er "dårlige" eller "meget dårlige" til at passe på fællesarealerne i landsbyen. I både Øster Tørslev og Årlev mener mindre end 30 % af respondenterne, at folk er "dårlige" eller "meget dårlige" til at passe på fællesarealerne. Ved besigtigelse i oktober 2010 var det umiddelbart ikke muligt objektivt at se, hvad det forholdsvis negative udsagn i Sønderbæk hænger sammen med.

Det bør her bemærkes, at en forholdsvis stor andel (16 %) af respondenterne i Sønderbæk svarer "ved ikke" til dette spørgsmål, hvilket kan dække over forskellige tilkendegivelser såsom "måske", "har ingen mening", "usikker", "det er et irrelevant spørgsmål", "spørgsmålet er ikke forstået" og "ønsker ikke at svare".

I forhold til spørgsmål vedr. **vedligeholdelse af privat ejendom**, dvs. hvorvidt andre er gode eller dårlige til at passe deres egen grund / ejendom og undgå rod og affald, er respondenterne i Årlev langt mere positive i deres svar end respondenter i både Sønderbæk og Øster Tørslev. I Årlev mener 88 % af respondenterne, at folk i landsbyen er "gode" eller "meget" til at passe deres egen grund. I Sønderbæk og Øster Tørslev er andelen henholdsvis 69 % og 57 %. I forhold til spørgsmålet om folks evne til at **passe og vedligeholde deres ejendom** er rækkefølgen den samme, idet 97 % af respondenterne i Årlev svarer "gode" eller "meget gode", mens andelen er 79 % i Sønderbæk og 58 % i Øster Tørslev.

Ved besigtigelse i oktober 2010 synes der at være en god overensstemmelse mellem respondenternes vurdering og en professionel vurdering. Årlev er en hyggelig, lille, forholdsvis velholdt østjysk landsby. Det fysiske miljø præges dog i høj grad af en større kommunevej, som skærer sig vej gennem byen, hvilket synes at udgøre en trafiksikkerhedsrisiko af betydelig størrelse. I Årlev finder der kun en enkelt, stærkt forfalden og skæmmende bygning ved den østlige indgang til byen.

I Sønderbæk finder man de fysiske artefakter fra tidligere tiders storhed. Her tænkes der på de to tidligere købmandsbutikker, en lukket industrivirksomhed, nogle bygninger fra landbrug, som ikke længere drives aktivt samt almindelig forekommende "nus", som ofte findes i afrakkede landsbyer.¹³ Kirken og forsamlingshuset, der ligger på centrale tomter i landsbyen, fremstår dog velholdte. På den baggrund må man sige, at Sønderbæk-respondenternes oplevelse af vedligeholdelsesstanden i landsbyen ikke svarer overens med en objektiv, professionel vurdering.

I Øster Tørslev, som "scorer" langt under de to andre landsbyer (især Årlev), er der et godt sammenfald mellem respondenternes oplevelse af standarden af grunde og ejendomme i landsbyen og en professionel vurdering. Landsbyens hovedgade og adskillige, mindre delområder i det indre af Øster Tørslev fremstår dårligt vedligeholdte eller decideret forfaldne.

¹³ Jørgen Møller (2010): De afrakkede landsbyer i Danmark. I: Den blomstrende landsby - Ressourcer og udfordringer: Selskabet for Landdistrikts- og Regionalstudier (SeLaRS) Årsrapport 2009 . Møller, J. & Lind Haase Svendsen, G. (red.). Syddansk Universitet s. 39-66.

Adspurgte, om kvaliteten af landsbyens **bygninger, torve og gader generelt** giver indtryk af, at det er et godt sted at bo, svarer knap 80 % af respondenterne i Årslev, at de "i nogen grad" eller "i høj grad" synes, at landsbyens bebyggelser, veje og byrum giver indtryk af, at det er et godt sted at bo. I Sønderbæk og Øster Tørslev er andelen henholdsvis 61 % og 58 %. Samtidig tilkendegiver 33 % af respondenterne i Sønderbæk og 39 % af respondenterne i Øster Tørslev, at bebyggelserne m.v. "kun i mindre grad" eller "slet ikke" giver et positivt indtryk af landsbyen.

Også her viser undersøgelsen god overensstemmelse mellem respondenternes vurderinger og en professionel vurdering. Bl.a. udsender hovedgaden gennem Øster Tørslev en lang række negative, fysiske signaler til trafikanterne på vej gennem landsbyen.

De sidste spørgsmål i forhold til temaet "oplevelse af landsbyen" går på, hvorvidt respondenterne alt i alt er **glade for og stolte over at bo i landsbyen**. For Øster Tørslev og Årslev gælder det, at 94 % af respondenterne er "glade" eller "meget glade" for at bo i landsbyen, mens andelen blandt respondenterne i Sønderbæk er lavere (82 %).

Angående stoltheden over at bo i deres landsby ligger respondenternes svar tæt, idet 55 % af respondenterne i Øster Tørslev svarer, at de er "stolt" eller "meget stolt" over at bo i landsbyen, og i Sønderbæk og Årslev er andelen henholdsvis 54 % og 49 %. Modsætningsvis gælder det, at knap 40 % af alle respondenter er "kun lidt stolt" eller "slet ikke stolt" over at bo i landsbyen. I Årslev har 13 % i øvrigt benyttet sig af "ved ikke"-kategorien. Med andre ord kan man sige, at næsten halvdelen af indbyggerne i de tre landsbyer ikke er stolte over at bo i deres landsby.

Ovenstående resultat kan være yderst problematisk i forhold til en fremadrettet udviklingsstrategi, hvor netop den interne stolthed over landsbyen kan være en drivende kraft i forhold til "branding" og "storytelling" om en landsby. Fravær af stolthed må derfor antages at være en ikke-ubetydelig bremseklods for udviklingsaktiviteter.¹⁴

Til spørgsmålet, om de kunne tænke sig at **blive boende i landsbyen** i mange år, er der generelt stor opbakning at spore. Således svarer mere end 3 ud af 4 respondenter i både Sønderbæk og Øster Tørslev "ja" til dette spørgsmål. Blandt respondenterne i Årslev er andelen en smule lavere (69 %). Ikke overraskende har en stor andel af respondenterne svaret "ved ikke" til dette spørgsmål.

SAMMENHÆNGSKRAFT

Sammenhængskraft eller social kapital er en kapitalform ligesom de mere traditionelle af slagsen såsom fysisk, human og økonomisk kapital. Social kapital tilhører imidlertid gruppen af mere u håndgribelige og svært målelige kapitalformer, hvilket gør det vanskeligt at opgøre "beholdningen" af denne kapital.

I denne undersøgelse af social kapital måles kapitalformen ud fra tre dimensioner, nemlig tillid, netværk og normer. Mere konkret spørges respondenterne om kendskabet og tilliden til landsbyens øvrige indbyggere, normer i landsbyen,

¹⁴ Jørgen Møller og Jan K. Staunstrup, Hvad skal Nordjylland leve af?, I: Landsbyerne i Nordjylland : et forsømt planlægnings- og udviklingsobjekt med betydelige potentialer for fremtidig udvikling / red. Jesper Lindgaard Christensen, Thomas Nielsen, Lisbeth Tved Linde (2008), Center for Regional Udvikling, Aalborg Universitet.

åbenheden over for udefrakommende samt deltagelse og engagement i det lokale civilsamfund (foreningsliv og frivilligt arbejde).

I undersøgelsen arbejdes der desuden med to former for social kapital, og begge former afdækkes for at skabe et fyldestgørende billede af graden af social kapital i landsbyerne. Følgelig er der i spørgeskemaet stillet spørgsmål, som både retter sig mod de "tætte bånd" blandt indbyggerne i landsbyen (afgrænsende social kapital), som bibringer dem social støtte og følelsen af nærhed i hverdagen, og mod de "svage bånd", som er helt afgørende for udvikling og fornyelse (brobyggende social kapital).

Regelmæssig ansigt-til-ansigt-kontakt er en vigtig forudsætning for en høj grad af indbyrdes kendskab og samarbejde mellem landsbyens indbyggere. Adspurgte, hvor mange i landsbyen, de **hilser på eller taler med**, når de møder dem i det offentlige rum, svarer størstedelen af respondenterne i alle tre landsbyer "alle" eller "de fleste". Andelen i Øster Tørslev er dog markant mindre end andelen i Sønderbæk og især i Årlev. Således er det kun 7 % af respondenterne i Øster Tørslev, der oplyser, at de hilser kort på alle i landsbyen, når de møder dem, mens andelen er 47 % i Årlev.

Mønstret gentager sig, når der spørges, om det er let eller svært at **komme i kontakt med folk** i landsbyen, idet 76 % af respondenterne i Øster Tørslev svarer "let" eller "meget let", mens andelen i Sønderbæk og Årlev er henholdsvis 88 % og 91 %. I Årlev tilkendegiver knap 30 % af respondenterne, at det er "meget let" at komme i kontakt med folk. Modsnævningsvis svarer knap 1/4 af respondenterne i Øster Tørslev, at det er "svært" at komme i kontakt med folk i landsbyen. En grundigere analyse af data viser, at indbyggere, der har boet i landsbyen i mere end ti år, finder det vanskeligere at komme i kontakt med landsbyens beboere end grupper af landsbyboere med lavere anciennitet, især gruppen, der har boet i landsbyen i 4-10 år.

Ovenstående resultater indikerer, at to forhold har væsentlig betydning for kontaktskabelsen blandt landsbyens indbyggere, nemlig landsbystørrelse og landsbyform. Årlev er et lille, overskueligt samfund, og den intime og kompakte landsbytomt, hvor huse ligger meget tæt med klippede, lave hække og åbne for haver, vil uvægerligt medføre hyppig kontakt mellem indbyggerne. Den langt større Øster Tørslev spreder og breder sig ud langs med Udbyhøjvej og i det indre Øster Tørslevs bebyggelseslabyrinter. Nye og lidt ældre enklaver af parcelhuse huser mange af landsbyens indbyggere, og oplevelsen af at være gæst i disse områder, hvor man ikke umiddelbart har nogle "legale" formål, er nærværende.

Andre forklaringer spiller sikkert også ind. Her tænkes på "landsbyvelkomstkultur", traditioner om hvem der arrangerer landsbyens fester og sammenkomster, invitationer til naboens fester, vejfesttraditioner og mange andre ting, som er ganske forskellige fra landsby til landsby.

Adspurgte, om der gøres en særlig indsats for at **involvere indbyggere**, der normalt ikke deltager i fælles aktiviteter og sociale arrangementer, tilkendegiver 62 % af respondenterne i Årlev, at dette er tilfældet "i nogen grad" eller "i høj grad". Til sammenligning er andelen i Sønderbæk og Øster Tørslev henholdsvis 45 % og 37 %. 17 % af respondenterne i Øster Tørslev har her gjort brug af "ved ikke"-kategorien.

En vigtig indikator for tillid er "social tillid", forstået som tillid til andre mennesker generelt. Tankegangen er, at hvis man stoler på folk, viser det, at man er

tilbøjelig til at samarbejde med dem. I denne undersøgelse er social tillid operationaliseret ved, at respondenterne adspørges, hvor mange af naboerne (familie fraregnet), de ville bede om at **opbevare en ekstranøgle**. Til dette spørgsmål svarer 53 % af respondenterne i Øster Tørslev "de fleste" eller "nogle stykker". Til sammenligning er andelen 82 % i Sønderbæk og 72 % i Årlev.

Et andet aspekt af tillid er, om respondenterne kører sig om og er villige til at betro sig til andre mennesker i lokalsamfundet. 90 % af respondenterne i Øster Tørslev svarer "ja, bestemt" eller "ja, det tror jeg nok", når der spørges, om de vil undersøge, om der er sket en **enlig ældre nabo** noget, hvis de igennem nogen tid ikke har set hende / ham. Til sammenligning er andelen i Sønderbæk og Årlev henholdsvis 88 % og 66 %.

I forhold til spørgsmålet om, hvor tit de har snakket med naboer (familie ikke medregnet) om **personlige problemer** inden for det sidste år, tilkendegiver halvdelen af respondenterne i Årlev, at de "tit" eller "meget tit" har gjort netop dette, mens denne andel er mindre i de to øvrige landsbyer. I Sønderbæk giver 36 % af respondenterne et af disse svar, og i Øster Tørslev er andelen 35 %.

I forhold til **åbenhed og imødekommenhed** over for tilflyttere er der en klar tendens til, at respondenter i Sønderbæk (65 %) og (især) Årlev (76 %) mener, at landsbyens indbyggere er "gode" eller "meget gode" til at vise åbenhed over for tilflyttere til landsbyen. Til sammenligning er det ca. halvdelen af respondenterne i Øster Tørslev, der mener, at landsbyens indbyggere er "gode" eller "meget gode" til at vise åbenhed over for tilflyttere. 16 % svarer "ved ikke".

Hertil kommer, at 40 % af respondenterne i Årlev tilkendegiver, at de "tit" eller "meget tit" er med til at **byde tilflyttere velkommen** til byen. I Sønderbæk og Øster Tørslev er andelen henholdsvis 12 % og 17 %. Her ses igen en ganske tydelig forskel i tallene for de tre landsbyer, idet respondenterne i den mindste landsby Årlev udviser en helt anderledes, inkluderende adfærd, end den vi finder i de to andre landsbyer.

Fællesskab baseret på nærhed, tillid og åbenhed skaber grundlaget for eksistensen af en høj grad af social kapital i samfund. Gensidig forpligtelse, forstået som en norm om, at jeg gerne vil gøre dig denne tjeneste, fordi du så ved en senere lejlighed vil gøre noget lignende for mig, er ligeledes en vigtig indikator for graden af social kapital.

Adspurgte, om de synes, folk i landsbyen er **gode til at hjælpe hinanden**, svarer størstedelen af respondenterne i Sønderbæk (82 %) og Årlev (84 %) "i nogen grad" eller "i høj grad". I Øster Tørslev giver en mindre andel (67 %) et af disse svar. Hertil kommer, at 13 % af respondenterne i Øster Tørslev svarer "ved ikke" til dette spørgsmål.

Graden af deltagelse i foreningslivet er traditionelt blevet brugt som en vigtig indikator for forekomsten af social kapital ud fra en betragtning om, at civilsamfundet udfylder rummet mellem individ, samfund og stat (sammenbindende funktion) og stimulerer individets samarbejdsorientering (socialiserende funktion). Via (især) den sammenbindende funktion og den socialiserende funktion skaber foreningsdeltagelse social tillid og derigennem social kapital.

Adspurgte, hvor mange **lokale foreninger**, de alt i alt er medlem af, svarer 61 % af respondenterne i Øster Tørslev, at de er medlem af to foreninger eller derover. I Sønderbæk og Årlev er denne andel henholdsvis 31 % og 50 %. Der er med an-

dre ord forholdsvis stor opbakning til det lokale foreningsliv i Øster Tørslev, sammenlignet med de to øvrige landsbyer, især Sønderbæk.

En forklaring kan være, at der hverken i Årlev eller Sønderbæk findes en lokal idrætsforening, hvilket indebærer, at idrætsaktive må finde deres foreningstilhørsforhold andre steder. For Årlevs vedkommende vil der være tale om Hørning, Assentoft, Vivild, Romalt eller idrætsklubber i Randers. For så vidt angår Sønderbæk vil der være tale om Fårup, Øster Bjerregrav, Hammershøj eller Randers. I Øster Tørslev er det den altdominerende idrætsforening I.F. Fjorden, der organiserer al folkelig idræt fra Sødring til Tvede og fra Råby Kær til Gjerlev.

Adspørges respondenterne om, hvor tit de deltager i **frivilligt arbejde**, viser der sig imidlertid et andet mønster. I Årlev oplyser 53 % af respondenterne, at de "tit" eller "meget tit" tager del i frivilligt arbejde som bestyrelsesmedlem, idrætstræner, spejderleder m.v., mens denne andel er 39 % blandt respondenter i Sønderbæk og kun 31 % i Øster Tørslev.

Det vækker umiddelbart undren, at Årlev-respondenterne tager del i så meget frivilligt foreningsarbejde, når der kun findes ganske få lokale foreninger i landsbyen. Det frivillige arbejde må derfor i sagen natur lægges steder uden for Årlev eller på selvorganiseret basis. Set i det lys, er andelen af respondenter i Sønderbæk og især i Øster Tørslev, der kun sjældent eller aldrig udfører frivilligt arbejde, ganske stor, idet op mod 2 / 3 står uden for de frivilliges rækker.

Nye undersøgelser¹⁵ viser, at fritids- og kulturaktiviteter dominerer foreningslivet i Danmark. På landsbasis udfører 38 % af befolkningen frivilligt arbejde, men idræt dominerer med 11 % af befolkningen som aktive. Herefter følger aktiviteter på bolig- og lokalsamfundsområdet samt social- og sundhedsområdet (begge 6 %). Det ses således, at i Øster Tørslev er respondenterne en anelse mindre aktive som foreningsfrivillige end landsgennemsnittet.

Afslutningsvis adspørges respondenterne, om der generelt findes et godt **sammenhold** i landsbyen. I tråd med størstedelen af svarene til øvrige spørgsmål inden for temaet "sammenhængskraft" er andelen, der svarer "i nogen grad" eller "i høj grad", størst i Årlev (87 %), efterfulgt af Sønderbæk (64 %) og Øster Tørslev (60 %). I Øster Tørslev svarer 13 % "ved ikke".

UDSYN

For at undersøge, hvilket udsyn folk i landsbyen har, altså hvor åbent og hvor stort vinduet er, som landsbyens indbyggere kigger ud af, er der i spørgeskemaet spurgt til de sociale og fysiske relationer, landsbyen har med det omkringliggende samfund.

For at få et indtryk af omfanget af de sociale forbindelser, respondenterne i de tre landsbyer har med omverdenen, stilles der spørgsmål om, hvor mange folk de **kender uden for lokalområdet** (når familie ikke medregnes). For alle landsbyer gælder det, at over 90 % af respondenterne tilkendegiver, at de kender "nogle stykker" eller "mange" uden for lokalsamfundet, men dog i nærområdet.

¹⁵ Se bl.a. Inger Koch-Nielsen, Lars Skov Henriksen, Torben Fridberg og David Rosdahl (2005): Frivilligt arbejde. Den frivillige indsats i Danmark". København. Socialforskningsinstituttet, rapport 05:20; Thomas P. Boje, Torben Fridberg og Bjarne Ibsen (2006): Den frivillige sektor i Danmark – omfang og betydning. Socialforskningsinstituttet, rapport 06:19.

Adspurgt, om folk i landsbyen generelt har et **stort netværk uden for lokalområdet**, svarer 65 % af respondenterne i Årlev bekræftende. Andelen i Sønderbæk og Øster Tørslev er henholdsvis 55 % og 51 %. En meget stor andel af respondenterne har anvendt svarkategorien "ved ikke", hvilket indikerer, at respondenterne har haft svært ved at forholde sig til omfanget af forbindelser / netværk udadtil på et mere generelt plan.

Dette svarmønster genfindes delvist, når der spørges om, hvor tit der laves **fælles arrangementer med andre byer i lokalområdet**, idet 28 % af respondenterne i Årlev svarer "tit eller meget tit", mens andelen er mindre i både Sønderbæk (9 %) og Øster Tørslev (15 %). Tendensen er dog ikke helt entydig, da andelen af respondenter i Øster Tørslev (57 %), der svarer "sjældent" eller "meget sjældent / aldrig", er mindre end andelen i både Sønderbæk (75 %) og Årlev (70 %). Forklaringen på dette lidt "mudrede" billede hænger bl.a. sammen med, at en stor andel af respondenterne i Sønderbæk og (især) Øster Tørslev svarer "ved ikke" til spørgsmålet.

Spørges der direkte om graden af **samarbejde med andre byer i nærområdet**, f.eks. i erhvervslivet og foreningslivet, viser det sig, at 32 % af respondenterne i Øster Tørslev mener, at der er et godt samarbejde, mens andelen er mindre i de øvrige landsbyer. I Sønderbæk svarer 15 % bekræftende til spørgsmålet om eksistensen af godt samarbejde, og i Årlev er andelen opgjort til 13 %. Tallene viser desuden, at en stor andel af respondenterne i alle landsbyer ikke har forholdt sig eksplicit til spørgsmålet, idet 42-58 % af respondenterne har svaret "ved ikke" til dette spørgsmål.

En mulig forklaring på, at Øster Tørslev-respenderne "scorer" højere end respondenterne i to andre landsbyer, er, at Øster Tørslev indgår i en meget stærk netværksforeningsdannelse på idrætssiden, idet I.F. Fjorden er bygget op med ligeværdig deltagelse fra en lang række større og mindre landbysamfund langs Udbyhøjvej. Samtidig er der også formaliserede samarbejder med naboidrætsforeningerne B65 og Havndal. Denne situation er ikke tilstede i de to andre landsbyer. Store idrætsforeninger "tvinger" således indbyggerne til samarbejde, som går ud over byskiltet.

Som i målingen af social kapital spørges der desuden om, hvor mange **foreninger, som ikke hører hjemme i lokalområdet**, respondenterne er medlem af. 20 % af respondenterne i Øster Tørslev tilkendegiver, at de er medlem af to foreninger eller derover. Blandt respondenter i Sønderbæk og Årlev er andelen begge steder 36 %.

Udover at opgøre omfanget af respondenternes sociale forbindelser udadtil, spørges der om landsbyernes fysiske netværk, her målt som **fysiske forbindelseslinjer ud over** veje og jernbane til byer i nærområdet (dvs. cykelstier, naturstier m.v.). Hertil oplyser 33 % af respondenterne i Øster Tørslev, at der er fysisk sammenhæng med andre byer i lokalområdet. Andelen blandt respondenter i Sønderbæk er 12 % og 7 % i Årlev.

ILDSJÆLE

I forhold til temaet "Ildsjæle" spørges der først om, **hvor mange ildsjæle** der er i landsbyen. Hertil svarer godt 70 % af respondenterne i alle landsbyer, at der er "nogle stykker" eller "mange".

Til spørgsmålet, om de lokale ildsjæle bidrager til at gøre landsbyen til **et bedre sted at bo**, svarer 69 % af respondenterne i Øster Tørslev "ja, i nogen grad" eller "ja, i høj grad". I de øvrige landsbyer er denne andel en anelse mindre. I Sønderbæk mener 54 % af respondenterne, at ildsjælene i nogen eller høj grad gør landsbyen til et bedre sted at bo, og blandt respondenterne i Årslev er andelen 75 %.

Som beskrevet tidligere, er der både en positiv og negativ side af ildsjæl-begrebet, og selvom eksistensen af lokale ildsjæle i denne undersøgelse anses som en ressource for landsbyen, er det væsentligt at undersøge, i hvilken grad ildsjælernes tilstedeværelse **lægger en dæmper** på øvrige borgeres gåpåmod i forhold til at "sætte ting i gang". Til dette spørgsmål svarer 75 % af respondenterne i Årslev "i mindre grad" eller "nej, slet ikke", mens andelen i Sønderbæk og Øster Tørslev er henholdsvis 61 % og 52 %.

For alle spørgsmål inden for dette tema gælder det, at en stor andel af respondenterne i Sønderbæk og Øster Tørslev (22 - 36 %) har gjort brug af "ved ikke"-svarkategorien.

HANDLEKRAFT OG INITIATIVER

Graden af handlekraft og initiativlyst blandt indbyggerne i de udvalgte landsbyen måles ved at spørge til omfanget af respondenternes deltagelse i fælles arrangementer, deres bidrag i forhold til at tage initiativ til og afvikle fælles arrangementer, samt hvad der kendetegner landsbyen som helhed i forhold til at tage initiativ til iværksættelse af sociale begivenheder.

I forhold til spørgsmålet om, hvor **tit de deltager** i fælles aktiviteter i landsbyen, svarer 68 % af respondenterne i Sønderbæk, at de "enkelte gange / sjældent" eller "meget sjældent / aldrig" deltager i sociale begivenheder såsom by- og gade-fester, borgermøder og idrætsturneringer. I Øster Tørslev er denne andel opgjort til 67 % og i Årslev til 36 %.

Det interessante i disse svar er, at det er mere end 2 / 3 af respondenterne i Sønderbæk og Øster Tørslev, som ikke bruger den del af landsbyfællesskabet til noget særligt. I forhold til udvikling og vedligeholdelse af den sociale kapital er så store "fraværstal" ganske bekymrende, fordi alle teorier og praktiske erfaringer netop peger på det afgørende vigtige i uformelle møder.¹⁶

I forlængelse heraf spørges respondenterne, **om de ville deltage** i flere, lignende fælles arrangementer i fremtiden. Svarene på dette spørgsmål viser stor overensstemmelse blandt respondenterne på tværs af landsbyerne, idet 75 % af respondenterne i Sønderbæk svarer "ja, bestemt" eller "ja, det tror jeg nok", mens andelen er 69 % i Øster Tørslev og 71 % i Årslev.

En ting er den uforpligtende deltagelse i arrangementer i landsbyen. Noget ganske andet er at tage initiativ og sætte ting i gang, således at de fysiske rammer i landsbyen fyldes med varierende former for liv.

Til spørgsmålet, om de **på opfordring ville sige ja** til at være med til at arrangere et fælles arrangement i landsbyen, svarer 88 % af respondenterne i Årslev "ja,

¹⁶ Se f.eks. Gunnar Lind Haase Svendsen: Måling af lokale ressourcer. Indlæg på generalforsamling i LAG Thy-Mors tirsdag den 20. april 2010.

bestemt" eller "ja, det tror jeg nok". Initiativlysten er en anelse mindre i de to øvrige landsbyer, idet 72 % af respondenterne i Sønderbæk og 66 % af respondenterne i Øster Tørslev giver lignende svar.

Det samme svarmønster observeres, når der spørges, om respondenterne **har været med til at arrangere** aktiviteter i landsbyen. Hertil svarer 55 % af respondenterne i Årslev "tit" eller "meget tit", mens ca. 1 / 3 af respondenterne i både Sønderbæk og Øster Tørslev har givet disse svar.

Slutteligt adspørges respondenterne, hvor ofte det sker, at folk i landsbyen **tager initiativ** til at iværksætte aktiviteter. 43 % af respondenterne i Årslev oplyser, at folk "tit" eller "meget tit" tager initiativ. I Sønderbæk og Øster Tørslev er andelen henholdsvis 39 % og 36 %. Modsætningsvis oplyser halvdelen af Årslev-respenderne, at de "sjældent" eller "meget sjældent / aldrig" tager initiativ til at iværksætte aktiviteter.

VARIANSANALYSE

For at opnå større vished om og bedre dokumentation for evt. systematiske forskelle mellem landsbyerne i forhold til de undersøgte temaer, er der udført en statistisk analyse af de indsamlede data.

Mere konkret er der gjort brug af variansanalyse, som er en statistisk metode, der giver mulighed for at sammenligne landsbyernes middelværdier eller deres gennemsnitlige "score" på de undersøgte parametre. Denne form for analyse giver mulighed for at undersøge, om og på hvilke områder landsbyerne henholdsvis ligner og adskiller sig fra hinanden.

Af det nedenstående fremgår det, hvor der kan observeres systematiske forskelle mellem en eller flere af de udvalgte landsbyer:

For det første er middelværdien for Øster Tørslev signifikant højere end middelværdien for Sønderbæk i relation til udendørs muligheder for at være sammen (spørgsmål 4b). Det betyder, at vi kan være ret sikre på, at respondenterne i Øster Tørslev synes, at mulighederne for at mødes udendørs i landsbyen er markant bedre, end tilfældet er blandt Sønderbæk-respenderne. Derudover "scorer" Øster Tørslev signifikant højere end både Sønderbæk og Årslev i forhold til formaliserede mødesteder såsom skolen, forsamlingshuset, idrætshallen o.l. (spørgsmål 4c) samt indendørs muligheder for at være sammen (spørgsmål 4d). Der er altså meget, der tyder på, at indbyggerne i Øster Tørslev i særlig grad oplever, at der er gode muligheder for at mødes i landsbyen såvel ude som inde.

For det andet viser den statistiske analyse, at Årslev adskiller sig markant fra Øster Tørslev i forhold til respondenternes mening om kvaliteten af vedligeholdelsen af private grunde og ejendomme i landsbyen (spørgsmål 6 og 7) samt landsbyens bygninger, torve og gader (spørgsmål 8). Indbyggere i Årslev er altså mere positiv stemt over for det fysiske miljø i landsbyen end indbyggere i Øster Tørslev. Som det fremgik tidligere, stemmer dette resultat meget godt overens med en objektiv, professionel vurdering af det fysiske miljø i landsbyerne.

For det tredje "scorer" Årslev-respenderne højere end respondenterne i Øster Tørslev i forhold til de aspekter af den sociale kapital, der handler om indbyrdes kendskab (spørgsmål 12), regelmæssig, personlig kontakt (spørgsmål 14), gensidig forpligtelse (spørgsmål 15) og frivilligt arbejde (spørgsmål 22). Derudover

"performer" Årslev markant bedre end Øster Tørslev i forhold til spørgsmålet, der går på, om der generelt er et godt sammenhold i landsbyen (spørgsmål 24).

For det fjerde viser variansanalysen, at middelværdien for Øster Tørslev er signifikant højere end middelværdien for Sønderbæk i relation til antallet af foreninger, respondenterne er medlem af (spørgsmål 21). Folk i Øster Tørslev er altså gennemsnitligt medlem af væsentlig flere foreninger end folk i Sønderbæk. Sammenholdt med de ovenstående punkter, er der således meget, der taler for, at den sociale kapital manifesterer sig på forskellige måder i landsbyerne, og at denne observation har noget at gøre med landsbyernes form og størrelse.

SAMMENFATNING

I det nedenstående er der tematisk samlet op på hovedfundene i dette kapitels analyse af spørgeskemaundersøgelsen.

Oplevelse af landsbyen

For alle tre landsbyer gælder det, at respondenterne har boet i landsbyen i en lang årrække, og at det kun er et mindretal, som tidligere er fraflyttet landsbyen for senere at vende tilbage. Billige huspriser / billig husleje er desuden en væsentlig årsag til, at de bor i landsbyen. De fleste respondenter (især i Øster Tørslev) tilkendegiver, at der er gode muligheder for at mødes med hinanden (både ude og inde), mens svarene på spørgsmål, der retter sig mod vedligeholdelse af offentlig og privat ejendom, adskiller sig fra landsby til landsby. Respondenterne i Årslev er dog overvejende de mest positive. Et stort flertal af respondenterne oplyser desuden, at de er glade eller meget glade for at bo i deres landsby, og at de kunne tænke sig at blive boende, mens stoltheden over landsbyen er langt mere behersket.

Sammenhængskraft

Ud fra den måde, social kapital er defineret og målt på i spørgeskemaundersøgelsen, viser resultaterne, at sammenhængskraften er størst i Årslev. Graden af deltagelse i foreningslivet og opmærksomheden på folk i nabolaget er mindre blandt respondenterne i Årslev, sammenlignet med de to øvrige landsbyer, men i forhold til øvrige aspekter af social kapital såsom indbyrdes kendskab, regelmæssig og personlig kontakt, frivilligt arbejde samt gensidig forpligtelse "scorer" Årslev højere på social kapital-skalaen end Sønderbæk og især Øster Tørslev. Forklaringsansatser i forhold til disse observationer skal bl.a. findes i landsbyernes størrelse og fysiske form.

Udsyn

Målingen af "udsynet" i de tre landsbyer synes ikke at afsløre noget entydigt billede. På den ene side oplyser en stor andel af respondenterne i Øster Tørslev, at landsbyen har stærke fysiske og sociale netværksrelationer til andre byer i nærområdet, hvilket bl.a. hænger sammen med et langvarigt og stærkt samarbejde med en række nært liggende landsbyer med den lokale idrætsforening som omdrejningspunkt. På den anden side viser spørgeskemaundersøgelsen, at respondenterne i Øster Tørslev i forhold til visse aspekter af de sociale netværksrelationer "scorer" lavere end respondenterne i Sønderbæk og Årslev.

Ildsjæle

For alle tre landsbyer gælder det, at der er ildsjæle, der brænder for landsbyen og lokalområdet, og ildsjælene betragtes i overvejende grad som værende positive for landsbyen – eller i hvert fald ikke negative.

Handlekraft og initiativer

Det er antagelsen, at en høj grad af deltagelse i landsbyens sociale liv er et væsentligt fundament for skabelsen og vedligeholdelsen af den inkluderende, sociale kapital. Det er derfor tankevækkende, for ikke at sige foruroligende, at over 2 / 3 af respondenterne i både Sønderbæk og Øster Tørslev ikke i nævneværdig grad deltager i de fælles arrangementer. Samme tendens observeres i relation til den aktive deltagelse i arrangementsafholdelse, hvor den mindste landsby Årslev skiller sig positivt ud og ligger over de to andre landsbyer i undersøgelsen.

OVERORDNET VURDERING AF "LIVET I LANDSBYEN"

Formålet med dette afsluttende kapitel er at gå på tværs af analyseresultaterne i en overordnet vurdering af ressourcer og potentialer i de undersøgte landsbyer i relation til "livet i landsbyen".

Af analysens hovedfund fremgår det først og fremmest, at Årslev "performer" bedst på en række parametre, sammenlignet med Sønderbæk og (især) Øster Tørslev. Dette kommer særligt til udtryk i forhold til respondenternes opfattelse af kvaliteten af vedligeholdelsen af offentlig og privat ejendom samt visse aspekter af sammenhængskraften i landsbyen, f.eks. frivilligt arbejde, men også i forhold til handlekraft og initiativrighed. Øster Tørslev skiller sig især negativt ud i forhold til respondenternes mening om standarden af det fysiske miljø i landsbyen, og i både Sønderbæk og Øster Tørslev sker det ikke ofte, at indbyggerne tager initiativ til at afvikle fælles arrangementer.

Undersøgelsen viser samtidig, at alle undersøgte landsbyer har ressourcer og potentialer, som der kan "trækkes på" i en udvikling af byen. Om så udvikling indebærer vækst og fremgang såsom befolkningstilvækst og flere arbejdspladser, eller om udvikling forventes at ske i forbindelse med stagnation eller tilbagegang. Vækst og egentlig byudvikling behøver ikke være målet i alle landsbyer. Bl.a. viser "slow city"-begrebet og "liv uden vækst?"-projektet, at det nogle steder snarere er "et godt sted at bo", livskvalitet, tid til eftertanke eller lignende, der er målet.

I alle tre landsbyer er der gode muligheder for at mødes på skolen, i forsamlingshuset, i idrætshallen osv., og i alle landsbyer findes der ildsjæle, som menes at bidrage positivt til udviklingen af byen. Derudover er størstedelen af respondenterne glade for at bo i deres landsby, ligesom alle landsbyer har adgang til en eller anden form for social kapital. Endelig er der generelt god opbakning til de fællesaktiviteter, der tages initiativ til, og mange tilkendegiver at stå klar til at tage fat, såfremt de bliver opfordret til at tage del i planlægningen og afviklingen af yderligere arrangementer.

Selvom Sønderbæk og især Årslev begge "scorer" højere på social kapital-skalaen end Øster Tørslev, er det vigtigt at lægge mærke til, at det velfungerende foreningsliv og de gode muligheder for at mødes i Øster Tørslev er væsentlige udviklingsressourcer for byen. Forskning viser, at et stort antal formelle og uformelle mødesteder ikke kun har en banal "hyggefunktion", men har også vigtige socioøkonomiske funktioner. Eksistensen af mødesteder gør det simpelthen nemmere at opbygge social kapital i et område. Foreningslivet er en anden kilde til social kapital, især den brobyggende type. Brobyggende social kapital opstår af åbne netværk, hvor alle er velkomne – som det typisk er tilfældet i foreningslivet. Samlet set er det rige foreningsliv og mange mødesteder vigtige kilder til vækst i Øster Tørslevs bestræbelser på at gøre sig gældende som lokal centerby i kommunen.

Som behandlet tidligere, antydes der her en sammenhæng mellem landsbyernes størrelse og fysiske form og typen af den sociale kapital. Forstået på den måde, at det i højere grad er indbyrdes kendskab og regelmæssig, personlig kontakt, der især karakteriserer den sociale kapital i landzonelandsbyerne Sønderbæk og

Årslev, mens det mere er det organiserede foreningsliv og de formelle mødesteder, der skaber sammenholdet i den noget større Øster Tørslev. Kilden til social kapital synes altså at afhænge af karakteren af landsbyen, og spørgsmålet er, om den form for social kapital, der (re)produceres i landsbyer som Sønderbæk og Årslev, overhovedet har relevans for udviklingsmulighederne i en by som Øster Tørslev.

Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at alle undersøgte landsbyer har udfordringer i forhold til det sociale liv og udviklingsmulighederne. Særlig problematisk er det, at næsten halvdelen af indbyggerne i de tre landsbyer ikke er stolte over at bo i deres landsby. Netop intern stolthed over landsbyen vurderes at være en vigtig drivfjeder i udviklingen af byen. Hvis ikke de lokale føler stolthed over herlighedsværdierne i lokalområdet, er det vanskeligt at overbevise potentielle tilflyttere og gæster herom.

Med til de generelle udfordringer for landsbyerne hører også, at social kapital tager mange generationer at opbygge, og at social kapital er et "skrøbeligt" gode, som kan forsvinde i løbet af ganske kort tid. Sætningen "vi hilser da på hinanden" høres ofte på landet i dag. Den viser, at naboer og landsbybeboere måske kan bruge hinanden. Men kun måske. For vi har alle så travlt med jobbet og de daglige gøremål mange andre steder end lige dér, hvor vi bor. Det betyder bl.a., at det fælles erfaringsgrundlag tyndes ud. For mange landsbyers vedkommende er den sociale kapital derfor ligeså stille ved at forsvinde. De fælles mødesteder forsvinder også, f.eks. butikken eller skolen, og mange steder er foreningernes medlemstal for nedadgående.

Som det ovenstående viser, er det vanskeligt at foretage en ligefrem vurdering af "livet i landsbyen" i de undersøgte landsbyer på baggrund af spørgeskemaundersøgelsen. For det første har landsbyerne forskellige styrker og svagheder samt potentialer i forhold til de forskellige dimensioner af "livet i landsbyen". I Øster Tørslev er der f.eks. forholdsvis mange formelle og uformelle mødesteder både ude og inde, mens landsbyens fysiske miljø lader meget tilbage at ønske. For det andet synes betydningen af de forskellige dimensioner af "livet i landsbyen" for landsbyens udviklingsmuligheder at være afhængig af landsbyens karakter og rolle i det samlede bysamfund. Dette forhold kommer tydeligt til udtryk i relation til social kapital. Spørgeskemaundersøgelsen afslører ikke overraskende, at det sociale liv i landsbyerne er en kompleks størrelse, som vanskelig lader sig sætte på formel.

BILAG 1: SPØRGESKEMA

Oplevelse af landsbyen

Først vil vi gerne bede dig svare på et par spørgsmål om din oplevelse af og tilfredshed med at bo i din landsby.

		Under 1 år	1 - 3 år	4 - 10 år	over 10 år
1	Hvor mange år har du boet i landsbyen?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

2	Hvad er den vigtigste årsag til, at du bor i landsbyen? (sæt gerne flere krydser)	
2a	Jeg er vokset op her	☐ 5
2b	Flyttet hertil på grund af familie/samlever/venner	☐ 4
2c	Flyttet hertil på grund af eget job	☐ 3
2d	Flyttet hertil på grund af naturen/fred og ro	☐ 2
2e	Flyttet hertil på grund af billige huspriser/billig husleje	☐ 1
2f	Andet	☐ 0

		Ja	Nej
3	Er du tidligere fraflyttet landsbyen og senere vendt tilbage?	☐ 1	☐ 0

		Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
4	Hvad synes du om følgende i din landsby?					
4a	Grønne områder?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
4b	Udendørs muligheder for at være sammen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
4c	Mødesteder såsom skolen, forsamlingshuset, idrætshallen o.l.	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0
4d	Indendørs muligheder for at være sammen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
5	Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe på de grønne områder og øvrige fællesarealer i byen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
6	Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe deres egen grund, herunder undgå rod og affald?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
7	Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe og vedligeholde deres egen ejendom?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
8	Synes du, at landsbyens bygninger, torve og gader generelt giver indtryk af, at det er et godt sted at bo?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget glad	Glad	Kun lidt glad	Slet ikke glad	Ved ikke
9	Er du alt i alt <i>glad for</i> at bo i din landsby?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget stolt	Stolt	Kun lidt stolt	Slet ikke stolt	Ved ikke
10	Er du alt i alt <i>stolt over</i> at bo i din landsby?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej	Ved ikke
11	Kunne du tænke dig at blive boende i landsbyen i mange år?	☐ 2	☐ 1	☐ 0

Sammenhængskraft

I det følgende stilles en række spørgsmål, der handler om fællesskabet eller sammenholdet i landsbyen.

		Alle	De fleste	Nogle enkelte	Ingen
12	Hvor mange i landsbyen hilser du kort på, når du møder dem?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Mange	Nogle stykker	En enkelt	Ingen
13	Hvor mange taler du med i landsbyen (f.eks. når du møder dem på gaden eller ved købmanden)?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget let	Let	Svært	Meget svært	Ved ikke
14	Synes du generelt, at det er let eller svært at komme i kontakt med folk i byen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
15	Synes du, at folk i landsbyen er gode til at hjælpe hinanden?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
16	Synes du, at folk i landsbyen er gode eller dårlige til at vise åbenhed over for tilflyttere?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig
17	Hvor tit har du været med til at byde tilflyttere velkommen til landsbyen (f.eks. ringet på døren og budt velkommen)?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, bestemt	Ja, det tror jeg nok	Nej, det tror jeg ikke	Nej, bestemt ikke	Ved ikke
18	Hvis du igennem nogen tid ikke har set en ældre nabo, som bor alene, vil du så undersøge, om der er sket ham/hende noget?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		De fleste	Nogle stykker	En enkelt	Ingen
19	Hvor mange af dine naboer ville du bede om at opbevare din ekstranøgle? (du skal ikke medregne familie)	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig	Husker ikke
20	Hvor tit indenfor det sidste år har du snakket med naboer om deres personlige problemer? (du skal ikke medregne familie)	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Over 5	5	4	3	2	1	Ingen
21	Hvor mange lokale foreninger (klubber, sport, politik m.v.) er du alt i alt medlem af?	☐ 6	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig
22	Hvor tit deltager du i frivilligt arbejde (f.eks. bestyrelser, sportstræner, spejderleder, indsamlinger, politiske foreninger, religiøse arrangementer o.l.)?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
23	Gøres der en særlig indsats i landsbyen for at involvere dem, der normalt ikke deltager i fælles aktiviteter og sociale arrangementer?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
24	Findes der generelt et godt sammenhold i landsbyen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

Udsyn

Spørgsmålene i dette tema går på de forbindelser og den kontakt, der er mellem indbyggere i din landsby og folk fra byer i lokalområdet.

		Mange	Nogle stykker	En enkelt	Ingen
25	Hvor mange kender du, som ikke bor i din landsby, men dog i dit nærområde (du skal ikke medregne familie)?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej	Ved ikke
26	Har folk i landsbyen generelt mange forbindelser/netværk udenfor lokalområdet?	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig	Husker ikke
27	Hvor tit laves der fælles arrangementer med andre byer i lokalområdet?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej	Ved ikke
28	Er der et godt samarbejde med andre byer i nærområdet? f.eks. i erhvervslivet og foreningslivet.	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej	Ved ikke
29	Udover veje og jernbane er der så fysiske forbindelseslinjer mellem din landsby og byer i nærområdet (cykelsti, natursti o.l.)?	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Over 5	5	4	3	2	1	Ingen
30	Hvor mange foreninger (idræts, politik, hjælpeorganisationer, miljø mv.), som ikke hører hjemme i dit lokalområde, er du medlem af?	☐ 6	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

Ildsjæle

Nedenunder spørges der ind til ildsjælene i landsbyen, dvs. personer der får ting til at ske i landsbyen og bruger en masse frivillig arbejdskraft på det.

		Mange	Nogle stykker	En enkelt	Ingen	Ved ikke
31	Hvor mange ildsjæle er der i landsbyen?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
32	Bidrager de lokale ildsjæle til at gøre landsbyen til et bedre sted at bo?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
33	Føler du, at de lokale ildsjæle lægger en dæmper på andres lyst til og interesse for at sætte ting i gang i landsbyen? f.eks. fordi der er en følelse af, at "de jo plejer at klare tingene for os".	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

Handlekraft og initiativer

Under denne overskrift spørges der ind til, hvor let det er at komme fra idé til handling i landsbyen samt hvor gode folk i byen er til at tage initiativer og støtte op om dem.

		Hver gang	De fleste gange	Enkelte gange	Sjældent	Meget sjældent/aldrig	Vi har ikke den slags aktiviteter
34	Hvor tit deltager du i fællesaktiviteter i landsbyen (by- og gadefester, borgermøder, idrætsturneringer o.l.)?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, bestemt	Ja, det tror jeg nok	Nej, det tror jeg ikke	Nej, bestemt ikke	Ved ikke
35	Hvis der var flere fællesarrangementer i landsbyen (som de før nævnte eller andre), ville du så deltage?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, bestemt	Ja, det tror jeg nok	Nej, det tror jeg ikke	Nej, bestemt ikke	Ved ikke
36	Hvis du blev opfordret til at være med til at arrangere et fællesarrangement, ville du så sige ja?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig
37	Har du været med til at arrangere aktiviteter i landsbyen?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent/aldrig	Ved ikke
38	Hvor ofte sker det, at folk i landsbyen tager initiativ til at iværksætte aktiviteter?	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

Baggrundsoplysninger

Til sidst stilles der et par spørgsmål om dig selv.

		Kvinde	Mand
39	Er du mand eller kvinde?	☐ 1	☐ 0

		18 - 25 år	26 - 35 år	36 - 45 år	46 - 55 år	56 - 65 år	66 - 75 år	76 - 85 år	86 år eller derover
40	Hvor gammel er du?	☐ 7	☐ 6	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Alene (evt. med børn)	Sammen med ægtefælle/samlever (evt. med børn)	Sammen med andet/andre familiemedlem(mer) (evt. med børn)	Sammen med anden/andre person(er) (evt. med børn)
41	Bor du?	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej
42	Har du hjemmeboende børn?	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej
43	Har du gennemført, hvad der svarer til et forløb i grundskolen?	☐ 1	☐ 0

		Ja	Nej	Ved ikke
44	Har du gennemført, hvad der svarer til en gymnasieuddannelse?	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Ja, erhvervsfaglig (f.eks. lærling, specialarbejder eller andet)	Ja, kort (under 3 år)	Ja, mellem- lang (3 - 4 år)	Ja, lang (over 4 år)	Andet	Nej
45	Har du fuldført en videre- gående uddannelse?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

		Fuldtidsansat	Deltidsansat	Under uddannelse	Ledig	Pensionist/ på efterløn	Andet
46	Er du?	☐ 5	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 0

BILAG 2: FØLGEBREV

26. maj 2010
MM5 – KNL/BNR
Mrk. «Mrk»

«Navn»
«Vej», «By»
«Postnr»

Spørgeskemaundersøgelse, "Landsbyer i storkommunen"

Kære «Navn»,

Kuben Management er i øjeblikket i gang med et projekt, som går ud på at udvikle en metode, som kommunerne kan bruge i deres arbejde med at planlægge indsatsen i landdistrikterne og landsbyerne.

Projektet hedder "Landsbyer i storkommunen" og gennemføres i et samarbejde mellem Kuben Management, Randers Kommune og Aalborg Universitet. Projektet er sponsoreret af Socialministeriet.

Baggrunden for projektet er, at der i de senere år er kommet mere fokus på udvikling i landdistrikterne og landsbyerne. Vilklarene er forskellige i forskellige dele af kommunen, og dette giver sig udslag i det billede, der tegner sig af livet i landområderne. Nogle steder er præget af fralflytning, tab af lokale arbejdspladser og generel tilbagegang, mens andre steder oplever vækst og fremgang. Netop som følge af denne forskellighed er det vigtigt at forsøge at måle de lokale kvaliteter, så politikere og embedsmænd har mulighed for at målrette indsatsen og sætte ind de rigtige steder.

Som en del af dette projekt skal der gennemføres en spørgeskemaundersøgelse i udvalgte landsbyer i Randers Kommune. Undersøgelsen gennemføres blandt husstande i Øster Tørslev, Sønderbæk og Årslev. Landsbyerne er udvalgt tilfældigt ud fra geografisk placering og størrelse.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at "tage temperaturen" på de udvalgte landsbyer ved at spørge ind til oplevelsen af og tilfredsheden med landsbyen, deltagelsen i det lokale foreningsliv, sammenholdet i landsbyen og meget mere.

Vi håber, at du synes, projektet lyder spændende, og at du vil bruge lidt af din tid på at udfylde spørgeskemaet, der er vedlagt dette brev. Din besvarelse vil naturligvis være anonym.

Der er desuden vedlagt en frankeret svarkuvert, som du kan anvende til at sende spørgeskemaet retur. Kuben Management skal have det udfyldte spørgeskema tilbage senest **onsdag den 9. juni 2010**.

Har du har spørgsmål til ovenstående eller undersøgelsen som helhed, er du meget velkommen til at kontakte Kuben Management på telefonnummer 8933 6917 eller e-mail knk@kubenman.dk.

Med venlig hilsen
Kuben Management A/S

Kasper N. Lemvig
Konsulent
Direkte telefon: 89 33 69 17
Mobil telefon: 27 74 45 03
Direkte e-mail: knk@kubenman.dk

MANAGEMENT

KUBEN MANAGEMENT A/S
CVR-NR. 28693036

ÅBOULEVARDEN 70
8000 ÅRHUS C

TLF. 89 33 69 69
FAX 88 33 23 31

INFO@KUBENMAN.DK
WWW.KUBENMAN.DK

BILAG 3: TABELLER

Oplevelse af landsbyen

Tabel 8 Spørgsmål 1: Hvor mange år har du boet i landsbyen?

	n	Under 1 år	1-3 år	4-10 år	Over 10 år
Sønderbæk	33	0%	9%	18%	73%
Øster Tørslev	181	3%	12%	20%	65%
Årslev	32	3%	6%	28%	63%

Tabel 9 Spørgsmål 2: Hvad er den vigtigste årsag til, at du bor i landsbyen? (sæt gerne flere krydser)

	Jeg er vokset op her	Flyttet hertil på grund af familie/samlever/venner	Flyttet hertil på grund af eget job	2d Flyttet hertil på grund af naturen/fred og ro	Flyttet hertil på grund af billige huspriser/billig husleje	Andet
Sønderbæk	21%	15%	9%	46%	30%	21%
Øster Tørslev	27%	34%	19%	19%	26%	18%
Årslev	16%	19%	13%	50%	59%	13%

Tabel 10 Spørgsmål 3: Er du tidligere fraflyttet landsbyen og senere vendt tilbage?

	n	Ja	Nej
Sønderbæk	33	18%	82%
Øster Tørslev	180	18%	82%
Årslev	31	26%	74%

Tabel 11 Spørgsmål 4a: Hvad synes du om følgende i din landsby: grønne områder?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	30	43%	50%	3%	3%	0%
Øster Tørslev	168	24%	64%	8%	1%	3%
Årslev	32	16%	69%	6%	6%	3%

Tabel 12 Spørgsmål 4b: Hvad synes du om følgende i din landsby: udendørs muligheder for at være sammen?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	30	27%	37%	27%	3%	7%
Øster Tørslev	168	12%	69%	13%	2%	5%
Årslev	32	19%	41%	25%	16%	0%

Tabel 13 Spørgsmål 4c: Hvad synes du om følgende i din landsby: mødesteder såsom skolen, forsamlingshuset, idrætshallen o.l.?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	33	12%	73%	9%	3%	3%
Øster Tørslev	178	37%	53%	5%	2%	4%
Årslev	31	16%	68%	10%	7%	0%

Tabel 14 Spørgsmål 4d: Hvad synes du om følgende i din landsby: indendørs muligheder for at være sammen?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
--	---	------------	------	---------	---------------	----------

Sønderbæk	32	6%	50%	34%	9%	0%
Øster Tørslev	170	21%	52%	17%	4%	7%
Årslev	29	7%	55%	21%	17%	0%

Tabel 15 Spørgsmål 5: Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe på de grønne områder og øvrige fællesarealer i byen?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	32	3%	9%	53%	19%	16%
Øster Tørslev	181	9%	53%	25%	3%	10%
Årslev	32	9%	59%	19%	6%	6%

Tabel 16 Spørgsmål 6: Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe deres egen grund, herunder undgå rod og affald?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	29	7%	62%	31%	0%	0%
Øster Tørslev	173	4%	53%	31%	8%	4%
Årslev	32	13%	75%	9%	0%	3%

Tabel 17 Spørgsmål 7: Synes du, folk i landsbyen er gode eller dårlige til at passe og vedligeholde deres egen ejendom?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	29	7%	72%	17%	0%	3%
Øster Tørslev	171	5%	53%	33%	4%	5%
Årslev	32	6%	91%	3%	0%	0%

Tabel 18 Spørgsmål 8: Synes du, at landsbyens bygninger, torve og gader generelt giver indtryk af, at det er et godt sted at bo?

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
Sønderbæk	33	9%	52%	30%	3%	6%
Øster Tørslev	182	7%	51%	32%	7%	3%
Årslev	32	16%	63%	13%	3%	6%

Tabel 19 Spørgsmål 9: Er du alt i alt glad for at bo i din landsby?

	n	Meget glad	Glad	Kun lidt glad	Slet ikke glad	Ved ikke
Sønderbæk	33	46%	36%	15%	0%	3%
Øster Tørslev	182	34%	60%	5%	1%	1%
Årslev	32	53%	41%	3%	3%	0%

Tabel 20 Spørgsmål 10: Er du alt i alt stolt over at bo i din landsby?

	n	Meget stolt	Stolt	Kun lidt stolt	Slet ikke stolt	Ved ikke
Sønderbæk	33	12%	42%	27%	12%	6%
Øster Tørslev	182	14%	41%	31%	6%	8%
Årslev	31	10%	39%	29%	10%	13%

Tabel 21 Spørgsmål 11: Kunne du tænke dig at blive boende i landsbyen i mange år?

	n	Ja	Nej	Ved ikke
--	---	----	-----	----------

Sønderbæk	32	75%	9%	16%
Øster Tørslev	182	76%	7%	17%
Årslev	32	69%	9%	22%

Sammenhængskraft

Tabel 22 Spørgsmål 12: Hvor mange i landsbyen hilser du kort på, når du møder dem?

	n	Alle	De fleste	Nogle enkelte	Ingen
Sønderbæk	33	30%	52%	18%	0%
Øster Tørslev	181	7%	64%	29%	0%
Årslev	32	47%	50%	3%	0%

Tabel 23 Spørgsmål 13: Hvor mange taler du med i landsbyen (f.eks. når du møder dem på gaden eller ved købmanden)?

	n	Alle	De fleste	Nogle enkelte	Ingen
Sønderbæk	32	28%	72%	0%	0%
Øster Tørslev	182	35%	57%	9%	0%
Årslev	32	53%	44%	3%	0%

Tabel 24 Spørgsmål 14: Synes du generelt, at det er let eller svært at komme i kontakt med folk i byen?

	n	Meget let	Let	Svært	Meget svært	Ved ikke
Sønderbæk	33	3%	85%	6%	3%	3%
Øster Tørslev	179	11%	65%	21%	0%	3%
Årslev	32	28%	63%	6%	3%	0%

Tabel 25 Spørgsmål 15: Synes du, at folk i landsbyen er gode til at hjælpe hinanden?

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	Kun i mindre grad	Nej, slet ikke	Ved Ikke
Sønderbæk	33	9%	73%	18%	0%	0%
Øster Tørslev	181	9%	58%	20%	1%	13%
Årslev	32	34%	50%	9%	3%	3%

Tabel 26 Spørgsmål 16: Synes du, at folk i landsbyen er gode eller dårlige til at vise åbenhed over for tilflyttere?

	n	Meget gode	Gode	Dårlige	Meget dårlige	Ved ikke
Sønderbæk	32	6%	59%	25%	3%	6%
Øster Tørslev	176	6%	46%	31%	2%	16%
Årslev	32	13%	63%	19%	3%	3%

Tabel 27 Spørgsmål 17: Hvor tit har du været med til at byde tilflyttere velkommen til landsbyen (f.eks. ringet på døren og budt velkommen)?

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig
Sønderbæk	33	3%	9%	64%	24%
Øster Tørslev	181	2%	15%	49%	35%
Årslev	32	6%	34%	31%	28%

Tabel 28 Spørgsmål 18: Hvis du igennem nogen tid ikke har set en ældre nabo, som bor alene, vil du så undersøge, om der er sket ham/hende noget?

	n	Ja,	Ja, det	Nej, det	Nej,	Ved
--	---	-----	---------	----------	------	-----

		bestemt	tror jeg nok	tror jeg ikke	bestemt ikke	ikke
Sønderbæk	33	52%	36%	9%	0%	3%
Øster Tørslev	179	57%	33%	10%	0%	1%
Årslev	32	44%	22%	28%	0%	6%

Tabel 29 Spørgsmål 19: Hvor mange af dine naboer ville du bede om at opbevare din ekstranøgle? (Du skal ikke medregne familie)

	n	De fleste	Nogle stykker	En enkelt	Ingen
Sønderbæk	33	21%	61%	9%	9%
Øster Tørslev	180	17%	36%	33%	15%
Årslev	32	19%	53%	22%	6%

Tabel 30 Spørgsmål 20: Hvor tit indenfor det sidste år har du snakket med naboer om deres personlige problemer? (Du skal ikke medregne familie)

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig	Husker det ikke
Sønderbæk	33	0%	36%	36%	18%	9%
Øster Tørslev	181	4%	31%	37%	23%	5%
Årslev	32	3%	47%	28%	16%	6%

Tabel 31 Spørgsmål 21: Hvor mange lokale foreninger (klubber, sport, politik m.v.) er du alt i alt medlem af?

	n	Over 5	5	4	3	2	1	Ingen
Sønderbæk	33	0%	3%	3%	3%	21%	30%	39%
Øster Tørslev	178	1%	5%	7%	24%	24%	21%	18%

Årslev	32	6%	0%	6%	6%	31%	22%	28%
--------	----	----	----	----	----	-----	-----	-----

Tabel 32 Spørgsmål 22: Hvor tit deltager du i frivilligt arbejde (f.eks. bestyrelser, sports-træner, spejderleder, indsamlinger, politiske foreninger, religiøse arrangementer o.l.)?

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig
Sønderbæk	33	12%	27%	21%	39%
Øster Tørslev	178	7%	24%	32%	38%
Årslev	32	9%	44%	38%	9%

Tabel 33 Spørgsmål 23: Gøres der en særlig indsats i landsbyen for at involvere dem, der normalt ikke deltager i fælles aktiviteter og sociale arrangementer?

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	I mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
Sønderbæk	33	6%	39%	36%	9%	9%
Øster Tørslev	180	3%	34%	31%	15%	17%
Årslev	31	10%	52%	26%	13%	0%

Tabel 34 Spørgsmål 24: Findes der generelt et godt sammenhold i landsbyen?

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	I mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
Sønderbæk	33	12%	52%	33%	0%	3%
Øster Tørslev	181	7%	53%	23%	4%	13%
Årslev	31	26%	61%	10%	3%	0%

Udsyn

Tabel 35 Spørgsmål 25: Hvor mange kender du, som ikke bor i din landsby, men dog i dit nærområde (Du skal ikke medregne familie)?

	n	Mange	Nogle stykker	En enkelt	Ingen
Sønderbæk	33	49%	49%	3%	0%
Øster Tørslev	181	53%	41%	2%	3%
Årslev	31	45%	48%	3%	3%

Tabel 36 Spørgsmål 26: Har folk i landsbyen generelt mange forbindelser/netværk udenfor lokalområdet?

	n	Ja	Nej	Ved ikke
Sønderbæk	33	55%	3%	42%
Øster Tørslev	181	51%	3%	45%
Årslev	31	65%	3%	32%

Tabel 37 Spørgsmål 27: Hvor tit laves der fælles arrangementer med andre byer i lokalområdet?

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig	Ved ikke
Sønderbæk	33	0%	9%	42%	33%	15%
Øster Tørslev	180	2%	13%	31%	26%	29%
Årslev	29	0%	28%	35%	35%	3%

Tabel 38 Spørgsmål 28: Er der et godt samarbejde med andre byer i nærområdet? F.eks. i erhvervslivet og foreningslivet.

	n	Ja	Nej	Ved ikke
--	---	----	-----	----------

Sønderbæk	33	15%	27%	58%
Øster Tørslev	180	32%	12%	56%
Årslev	31	13%	45%	42%

Tabel 39 Spørgsmål 29: Udover veje og jernbane er der så fysiske forbindelseslinjer mellem din landsby og byer i nærområdet (cykelsti, natursti o. l.)?

	n	Ja	Nej	Ved ikke
Sønderbæk	33	12%	82%	6%
Øster Tørslev	180	33%	60%	7%
Årslev	31	7%	94%	0%

Tabel 40 Spørgsmål 30: Hvor mange foreninger (idræts, politik, hjælpeorganisationer, miljø mv.), som ikke hører hjemme i dit lokalområde, er du medlem af?

	n	Over 5	5	4	3	2	1	Ingen
Sønderbæk	33	0%	3%	6%	9%	18%	18%	46%
Øster Tørslev	180	1%	0%	3%	5%	11%	27%	53%
Årslev	31	3%	0%	7%	23%	3%	23%	42%

Ildsjæle

Tabel 41 Spørgsmål 31: Hvor mange ildsjæle er der i landsbyen?

	n	Mange	Nogle stykker	En enkelt	Ingen	Ved ikke
Sønderbæk	33	3%	67%	0%	0%	30%
Øster Tørslev	180	12%	60%	6%	1%	22%
Årslev	31	13%	58%	13%	7%	10%

Tabel 42 Spørgsmål 32: Bidrager de lokale ildsjæle til at gøre landsbyen til et bedre sted at bo?

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	I mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
Sønderbæk	33	18%	36%	15%	3%	27%
Øster Tørslev	180	21%	48%	8%	2%	22%
Årslev	31	23%	52%	10%	10%	7%

Tabel 43 Spørgsmål 33: Føler du, at de lokale ildsjæle lægger en dæmper på andres lyst til og interesse for at sætte ting i gang i landsbyen? F.eks. fordi der er en følelse af, at "de jo plejer at klare tingene for os".

	n	Ja, i høj grad	Ja, i nogen grad	I mindre grad	Nej, slet ikke	Ved ikke
Sønderbæk	33	3%	0%	15%	46%	36%
Øster Tørslev	180	0%	15%	14%	38%	33%
Årslev	31	0%	16%	10%	65%	10%

Handlekraft og initiativer

Tabel 44 Spørgsmål 34: Hvor tit deltager du i fællesaktiviteter i landsbyen (by- og gadefester, borger-møder, idrætsturneringer o.l.)?

	n	Hver gang	De fleste gange	Enkelt gange	Sjældent	Meget sjældent / aldrig	Vi har ikke den slags aktiviteter
Sønderbæk	33	12%	24%	33%	15%	15%	0%

Øster Tørslev	179	2%	35%	36%	12%	13%	2%
Årslev	31	13%	48%	19%	7%	10%	3%

Tabel 45 Spørgsmål 35: Hvis der var flere fællesarrangementer i landsbyen (som de før nævnte eller andre), ville du så deltage?

	n	Ja, be- stemt	Ja, det tror jeg nok	Nej, det tror jeg ikke	Nej, be- stemt ikke	Ved ikke
Sønderbæk	32	25%	50%	19%	0%	6%
Øster Tørslev	180	13%	56%	21%	1%	9%
Årslev	31	23%	48%	29%	0%	0%

Tabel 46 Spørgsmål 36: Hvis du blev opfordret til at være med til at arrangere et fællesarrangement, ville du så sige ja?

	n	Ja, be- stemt	Ja, det tror jeg nok	Nej, det tror jeg ikke	Nej, be- stemt ikke	Ved ikke
Sønderbæk	32	31%	41%	19%	0%	9%
Øster Tørslev	180	14%	52%	20%	3%	11%
Årslev	31	29%	52%	16%	3%	0%

Tabel 47 Spørgsmål 37: Har du været med til at arrangere aktiviteter i landsbyen?

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig
Sønderbæk	32	9%	22%	38%	31%
Øster Tørslev	178	10%	23%	33%	34%
Årslev	31	13%	42%	29%	16%

Tabel 48 Spørgsmål 38: Hvor ofte sker det, at folk i landsbyen tager initiativ til at iværksætte aktiviteter?

	n	Meget tit	Tit	Sjældent	Meget sjældent / aldrig	Ved ikke
Sønderbæk	33	0%	39%	42%	0%	18%
Øster Tørslev	179	0%	36%	36%	5%	24%
Årslev	30	10%	33%	40%	10%	7%

Baggrundoplysninger

Tabel 49 Spørgsmål 39: Er du mand eller kvinde?

	Kvinde	Mand
Sønderbæk	42%	58%
Øster Tørslev	36%	64%
Årslev	34%	66%

Tabel 50 Spørgsmål 40: Hvor gammel er du?

	n	18-25 år	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66-75 år	76-85 år	86+ år
Sønderbæk	33	3%	12%	12%	24%	39%	6%	3%	0%
Øster Tørslev	181	1%	17%	11%	15%	23%	20%	12%	2%
Årslev	32	0%	13%	19%	22%	28%	9%	9%	0%

Tabel 51 Spørgsmål 41: Bor du?

	n	Alene (evt. med børn)	Sammen med ægtefælle / samlever (evt. med børn)	Sammen med andet / andre familiemedlem(mer) (evt. med børn)	Sammen med anden / andre person(er) (evt. med børn)
Sønderbæk	33	27%	73%	0%	0%
Øster Tørslev	179	36%	64%	1%	0%
Årslev	32	28%	72%	0%	0%

Tabel 52 Spørgsmål 42: Har du hjemmeboende børn?

	n	Ja	Nej
Sønderbæk	33	30%	70%
Øster Tørslev	182	31%	69%
Årslev	32	34%	66%

Tabel 53 Spørgsmål 43: Har du gennemført, hvad der svarer til et forløb i grundskolen?

	n	Ja	Nej
Sønderbæk	33	100%	0%
Øster Tørslev	181	97%	3%
Årslev	32	94%	6%

Tabel 54 Spørgsmål 44: Har du gennemført, hvad der svarer til en gymnasieuddannelse?

	n	Ja	Nej	Ved ikke
--	---	----	-----	----------

Sønderbæk	32	38%	59%	3%
Øster Tørslev	181	23%	77%	1%
Årslev	32	44%	56%	0%

Tabel 55 Spørgsmål 45: Har du fuldført en videregående uddannelse?

	n	Ja, erhvervsfaglig (f.eks. lærling, specialarbejder eller andet)	Ja, kort (under 3 år)	Ja, mellemlang (3 - 4 år)	Ja, lang (over 4 år)	Andet	Nej
Sønderbæk	30	27%	20%	23%	10%	0%	20%
Øster Tørslev	175	34%	10%	17%	5%	6%	29%
Årslev	29	24%	14%	21%	7%	0%	35%

Tabel 56 Spørgsmål 46: Er du?

	n	Fuldtidsansat	Deltidsansat	Under uddannelse	Ledig	Pensionist / på efterløn	Andet
Sønderbæk	33	39%	9%	6%	6%	27%	12%
Øster Tørslev	179	44%	7%	0%	3%	41%	6%
Årslev	30	60%	10%	0%	0%	27%	3%

Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Tlf. 33 92 93 00
sm@sm.dk
www.sm.dk